

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Klára Čížinská

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pedagogický odkaz Ivana Poledňáka

Pedagogical heritage of Ivan Poledňák

Klára Čížinská

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph.D
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a literatura - Hudební výchova

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Pedagogický odkaz Ivana Poledňáka vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

.....

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala Prof. PhDr. Stanislavu Pecháčkovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a ochotu při vedení bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala i všem respondentům za jejich ochotu poskytnout informace, které přispěly ke vzniku této práce. Zejména děkuji paní Stanislavě Poledňákové, PhDr. Petrovi Mackovi, Ph.D., prof. PhDr. Janovi Vičarovi, CSc., PhDr. Leoně Stříteské, Ph.D. a Mgr. et Mgr. Martině Spiritové a dalším.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá osobností Ivana Poledňáka a jeho hudebně-pedagogickým odkazem. Nejprve se stručně zaměřuje na jeho život a jeho působení v hudebně pedagogických organizacích a na vysokých školách ČR. Následně jsou analyzovány jeho hudebně pedagogické publikace. Cílem této práce je především poukázat na jeho velký přínos v oblasti hudebního vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ivan Poledňák, Hudebně pedagogické invence, Hudba-škola-zítřek, 40 rozhlasových přednášek o Hudební výchově, ABC učitele hudební výchovy, Hudební výchova 8, Poslech hudby

ANNOTATION

The bachelor thesis covers the personality of Ivan Poledňák and his music-teaching heritage. In the first part his life, his activities in musical educational organizations and teaching at universities in the Czech Republic are described.

In the second part his musical pedagogical publications are analysed. The aim of this thesis is to punctuate to his big contribution in music education.

KEYWORDS

Ivan Poledňák, Musically pedagogical inventiveness, Music-school-tomorrow, 40 radio lectures of music education, ABC of music teachers, Music education 8, Listening of music

Obsah

Úvod	6
1. Životopis	7
2. Působení v hudebně pedagogických organizacích	11
2. 1 Výzkumný ústav pedagogický - VÚP	11
2. 2 Československá společnost pro hudební výchovu - ČSSHV	14
2. 3 International Society for Music Education - ISME	15
3. Pedagogické působení na vysokých školách	17
3. 1 Univerzita Palackého v Olomouci	17
3. 2 Masarykova univerzita	19
3. 3 Univerzita Karlova a HAMU	19
4. Publikace	21
4. 1 Hudba-škola-zítřek	21
4. 2 40 rozhlasových přednášek o Hudební výchově	25
4. 3 Hudebně pedagogické invence	30
4. 4 ABC učitele hudební výchovy	41
4. 5 Poslech hudby. Průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu	43
4. 6 Hudební výchova 8	44
Závěr	47
Zdroje	48
Přílohy	51

Úvod

Ivan Poledňák byl velmi čínorodou osobností, jeho profesní záběr byl značně široký. Během svého života se zabýval mnoha hudebními obory, např. hudební pedagogikou, hudební psychologií, hudební sémiotikou, hudební estetikou či problematikou hudby 20. století, populární hudbou a jazzem. Tato bakalářská práce si klade za cíl představit Poledňákovu osobnost především jako pedagoga, tedy jeho aktivity hlavně v souvislosti s hudební pedagogikou.

Text je členěn do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá životem I. Poledňáka a stručně uvádí informace od jeho dětství, přes studia až k profesnímu působení a obsahuje i několik informací z osobního života.

Druhá kapitola se věnuje Poledňákovu působení v hudebně pedagogických organizacích. Konkrétně se jedná o Výzkumný ústav pedagogický, Československou společnost pro hudební výchovu a International Society for Music Education.

Třetí kapitola se dále zabývá jeho pedagogickým působení na vysokých školách v ČR, konkrétně na Univerzitě Palackého v Olomouci, Univerzitě Karlově, Masarykově univerzitě a Akademii múzických umění v Praze.

Čtvrtá kapitola je věnována rozboru Poledňákově publikační činnosti. Vzhledem k velkému rozsahu jeho tvorby a k rozsahu této práce jsem vybrala pouze několik stěžejních publikací vztahujících se k hudební pedagogice. Stranou je tak ponecháno množství jiných článků a studií v různých časopisech, sbornících apod.

K volbě tohoto tématu mě přivedla skutečnost, že jsem se se dvěma Poledňákovými publikacemi již v minulosti setkala. (Hudebně pedagogické invence a Hudební výchova 8). Chtěla jsem také lépe pochopit problematiku hudební pedagogiky skrze její vývoj. I. Poledňák byl důležitou součástí vývoje hudební pedagogiky v minulých několika desetiletích, proto věnování prostoru bakalářské práce této osobnosti bylo pro mě velmi přínosné.

1. Životopis

Ivan Poledňák se narodil 31. prosince 1931 ve Velkém Meziříčí jako první syn Františka Poledňáka, povoláním lékárníka, a Melanie Poledňákové, laborantky. Ještě před válkou se rodina přestěhovala do Dubnice nad Váhom, kde se otec rozhodl koupit lékárnu. Ivan Poledňák tak prožil spolu se svým mladším bratrem Arnem válečná léta na Slovensku.¹ Mezi léty 1943–1946 navštěvoval gymnázium v Trenčíně, zároveň projevoval i hudební vlohy, které v něm podporovala jeho hudbu milující matka.² Mimo jiné Poledňáka v dětství ovlivnilo i setkání s Kurtem Pickutem, který k nim domů chodil během svého vojenského působení. „Kurt Pickut byl varhaníkem dómu svatého Štěpána v Kolíně nad Rýnem. Když byl jeho ročník povolán, poslali ho rovnou na východní frontu. S raněnými vojáky se dostal do vojenského lazaretu v Dubnici nad Váhom, kde zajišťoval technické zázemí a léky. [...] Ale láska k hudbě a válka jsou dvě různé věci. Němec k nim chodil do vily téměř každý den, oblíbil si třináctiletého Ivana a hrával s ním na klavír čtyřručně. Zasněhoval ho do tajů klasické hudby a Ivan hlтал jeho lekce.“³ (S tímto hudebním vědcem se Poledňák opět setkal až po třiceti letech v USA na mezinárodním kongresu muzikologů v Ann Arboru v Michiganu.)⁴

Po válce se rodina přestěhovala do Liberce. Zde Poledňák pokračoval ve studiu na gymnáziu, kde nakonec v roce 1951 složil maturitní zkoušku. Během svého studia se i nadále věnoval hudbě. Navštěvoval hudební školu v Liberci, kde docházel na hodiny klavíru a varhan u Věry Zunové a Bohumila Zindulky. Melanie Poledňáková s oběma syny často navštěvovala koncerty v Praze a v Karlových Varech či operu v Liberci a Ivana velmi podporovala ve hře na klavír.⁵

Není tedy překvapivé, že jeho další kroky vedly právě ke studiu hudby. Zamířil do Brna, kde byl přijat na obor hudební věda a estetika na filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Studoval zde například u Jana Racka, Bohumíra Štědrone, Olega Suse či Mirko Nováka v letech 1951–1956. Při volbě tématu své diplomové práce ho ovlivnil J. Racek a B. Štědroň, oba pokračovatelé Helfertova odkazu. Práce nesla název *K estetickým názorům Vladimíra Helferta*. V Poledňákovi našli tedy oba Helfertovi pokračovatelé svého

¹ Při vzniku samostatného Slovenského štátu v roce 1938 museli Češi opustit jeho území. Důvod, pro mohla Poledňáková rodina zůstat, se mi bohužel nepodařilo vypátrat.

² POLEDŇÁKOVÁ, M. *S kým mě bavil svět*, s. 80.

³ Tamtéž, s. 83.

⁴ Tamtéž, s. 84.

⁵ Tamtéž, s. 79.

nástupce. K této osobnosti se později Poledňák ještě několikrát vrátil, například publikací K některým otázkám Helfertovy estetiky (1957) či soupisem Helfertovy bibliografie pro pátý svazek sborníku Musikologie (1958). „Poledňák se vnitřně hluboce ztotožnil s Helfertovým komplexním viděním muzikologie, osvojil si vědoslovný přístup k vnitřnímu větvení i k dalekosáhlými interdisciplinárním syntézám tohoto oboru.“⁶ Už v této době byla také Poledňákovým dalším zájmem hudební pedagogika, ke které ho nasměroval opět B. Štědroň.

Již během studií se stal členem redakce Československého hudebního slovníku osob a institucí (1955–1959), kde během let vytvořil několik set hesel⁷. „[...]právě tady poznal, že komplexnost pohledu musí být utvrzována co nejširším faktografickým záběrem.“⁸ Po studiích ještě krátce působil ve Státním divadle v Brně jako vedoucí propagačního oddělení (1956–1957) a externě vyučoval dějiny hudby na Vyšší pedagogické škole v Brně (1957–1959).

V roce 1959 odešel do Prahy. Nastoupil zde do Výzkumného ústavu pedagogického (1959–1968), kde se o čtyři roky později stal vedoucím oddělení hudební výchovy. Právě v tomto ústavu se intenzivně zabýval tím, jakým způsobem změnit pojetí hudební pedagogiky té doby (důležité myšlenky shrnuje např. publikace Hudba-škola-zítřek). V r. 1968 získal doktorát na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Na stejné fakultě na katedře estetiky poté absolvoval externí aspiranturu, kde získal titul kandidáta věd (1969).⁹

V Praze také poznal svou první ženu, budoucí režisérku Marii Poledňákovou. „Pozval mě na premiéru opery do Národního divadla, pak jsme šli do Klášterní vinárny na večeři. Bylo to naše první rande. Byl mi sympatický. Nebyl to takový cvok jako kluci z Party¹⁰. [...]Ivan byl galantní a mluvil jako kniha.“¹¹ líčí ve své knize Marie Poledňáková. Zajímavě také popisuje Poledňákovu zálibu v knihách: „Začali jsme spolu bydlet. Četl si při holení i na záchodě. Četl, i když sledoval televizi, a to mě docela štvalo. Četl, i když jsme se dohadovali, jak strávíme neděli, i když jsme se hádali! Dlouho byl klidný, ale když

⁶ KOTEK, J., FUKAČ J. K jubileu Ivana Poledňáka: (nar. 31. 12. 1931). *Hudební věda*, 1997, roč. 34, č. 1, s. 6.

⁷ PEČMAN, R. *Člověk čistého srdce: Gracian Černušák včera a dnes*, s. 174.

⁸ KOTEK, J., FUKAČ J. K jubileu Ivana Poledňáka: (nar. 31. 12. 1931). *Hudební věda*, 1997, roč. 34, č. 1, s. 6.

⁹ BEK M., MACEK P., STEINMETZ, K. Poledňák, Ivan. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=662.

¹⁰ Partou zde autorka myslí většinou studenty z FAMU, konkrétně zmiňuje pouze režiséra J. Bonaventuru.

¹¹ POLEDŇÁKOVÁ, M. *S kým mě bavil svět*, s. 67–68.

jsem ho naštvála, vyletěl jako čert ze škatulky, což u mne vzbuzovalo záchvaty smíchu. [...] Četl všechno, co mu přišlo pod ruku, nejen česky, ale i německy a anglicky. Když nečetl, tak psal [...].“ Svatba se konala 13. června 1961 na Staroměstské radnici a o rok později, v srpnu roku 1962, se narodil syn Petr. Manželství však vydrželo jen čtyři roky. V roce 1965 se manželé rozvedli. „Rozvedli nás po prvním stání, od soudu jsme šli společně na oběd. Zpočátku to mezi námi přece jen dost skřípalo, ale kvůli Pěťovi jsme Vánoce i narozeniny trávili společně. A když křivdy za nějaký čas přebolely, zůstali jsme s Ivanem nejlepší přátelé.“¹²

Poledňák se stal spoluzakladatelem Československé společnosti pro hudební výchovu (1967) a účastnil se mezinárodních konferencí pořádaných organizací International Society for Music Education (ISME). V letech 1963–1972 působil jako umělecký šéf v divadélku Reduta. V roce 1968 nastoupil do Ústavu teorie a dějin umění ČSAV v Praze.¹³ Nakonec působil jako ředitel Ústavu pro hudební vědu ČSAV v Praze. Zde se věnoval mimo jiné také hudební psychologii právě ve spojení s hudební pedagogikou.¹⁴

O několik let později se v Liberci přes společné přátele seznámil se svou druhou manželkou, Stanislavou Štěrbovou, se kterou se oženil 9. prosince 1977. „Mohu říct, že to byl ten nejlepší, nejchytřejší, nejvzdělanější a nejlaskavější muž, kterého jsem poznala. Pořád mi velmi chybí,“ vzpomíná paní Poledňáková. „Vzdělával se do poslední chvíle, uměl mnoho jazyků¹⁵ a četl všechny cizojazyčné knihy, které doma měl. Často si je namlouval na diktafon a vypisoval slovíčka.“¹⁶

Poledňák byl také členem mnoha organizací, např.: byl předsedou Asociace hudebních umělců a vědců (1990–1993), prezidentem České hudební rady (1993–2001), členem Svazu československých skladatelů,¹⁷ Svazu českých skladatelů a koncertních umělců,¹⁸ nebo členem akreditační komise vlády České republiky (1992–1998). Avšak ani Poledňákova akademická dráha zde neskončila. V roce 1989 získal titul DrSc. a v roce 1992 byl na Masarykově univerzitě v Brně habilitován pro obor hudební věda. Dále byl

¹² POLEDŇÁKOVÁ, M. *S kým mě bavil svět*, s. 110.

¹³ Dnes AV ČR.

¹⁴ BEK M., MACEK P., STEINMETZ, K. Poledňák, Ivan. In: *Český hudební slovník osob a institucí*. [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=662.

¹⁵ Angličtina, němčina, francouzština, polština.

¹⁶ Rozhovor s paní Stanislavou Poledňákovou (v Praze, 6. 12. 2016).

¹⁷ Přesná data se mi bohužel nepodařilo vypátrat.

¹⁸ Totéž.

v roce 1994 jmenován profesorem teorie a dějin hudby na Univerzitě Palackého v Olomouci. Jako pedagog působil na Filozofické fakultě UK v Praze na katedře hudební vědy,¹⁹ na Pedagogické fakultě UK v Praze na katedře hudební výchovy (1931–2009), od roku 1992 na Filozofické fakultě UP v Olomouci na katedře muzikologie, kde byl mezi léty 1998–2000 a 2003–2007 vedoucím katedry. Dále působil na Pedagogické fakultě UP v Olomouci na katedře hudební výchovy (1996–1999) a na HAMU v Praze.²⁰

Během svého života vydal Poledňák množství publikací, přispíval do celé řady sborníků i do časopisů (např. Hudební rozhledy, Hudební věda, Estetická výchova, Hudební výchova, Opus musicum, Jazz bulletin, Tvar, Kulturní tvorba a mnoha dalších), psal také do novin.²¹

Z výše uvedených informací vyplývá, že Ivan Poledňák byl velmi činnou a mnohostrannou osobností. Takto na něj zavzpomínal Jan Vičar, jeho kolega z redakce časopisu Hudební rozhledy a z Univerzity Palackého v Olomouci: „Při našich setkáních mne občas nevědomky trochu znervózňoval. Když jsem totiž vyslechl, co všechno mezitím zase vykonal, zažil a jaké má další pracovní plány, napadlo mne, že tento člověk snad nemusí vůbec spát a formuluje jen „načisto“. Neodmítal totiž napsat žádnou kritiku, slovníkové heslo, vypracovat referát na konferenci, navštěvoval operní, činoherní a filmové premiéry, četl současnou (nejen muzikologickou) literaturu, přijímal se svou manželkou Stáňou četné návštěvy, donedávna čile sportoval a navíc publikoval jeden velký spis za druhým.“²²

Ivan Poledňák zemřel náhle 5. října 2009 ve věku 77 let.

¹⁹ Katedra již bohužel nemá žádné informace o přesných datech jeho působení.

²⁰ Přesná data bohužel nejsou dostupná.

²¹ BEK M., MACEK P., STEINMETZ, K. Poledňák, Ivan. In: *Český hudební slovník osob a institucí*.

[online]. [cit. 5. 12. 2016]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=662.

²² VIČAR, J. Za profesorem Ivanem Poledňákem. In: *Harmonie online* [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/za-profesorem-ivanem-polednakem.html>.

2. Působení v hudebně pedagogických institucích a organizacích

Ivan Poledňák, jak je uvedeno v předchozí kapitole, postupně působil v mnoha hudebních organizacích. Byly to především Výzkumný ústav pedagogický, Československá společnost pro hudební výchovu a zúčastnil se také několika mezinárodních konferencí pořádaných organizací International Society for Music Education (ISME).

2.1 Výzkumný ústav pedagogický - VÚP

Tento ústav má své počátky již v době první republiky. Vznikl pod jménem Pedagogický ústav Jana Amose Komenského roku 1919, ovšem jeho trvání nebylo dlouhé. O šest let později, tedy v roce 1925, opět zanikl. Obnoven byl až 27. října 1945 sloučením Výzkumného ústavu pedagogického v Praze a Zemského výzkumného ústavu pedagogického v Brně pod názvem Výzkumný ústav pedagogický Jana Amose Komenského v Praze (VÚP JAK). Ovšem i zde zasáhl vliv minulého režimu. V letech 1948–1989 jeho práci značně ovlivnila tehdejší ideologie, původní cíl, zahrnující objektivní vědeckou činnost, tak nebyl naplněn. V roce 1957 došlo k jeho přejmenování na Výzkumný ústav pedagogický.²³

VÚP byl rezortním ústavem ministerstva školství a zabýval se problematikou vzdělávání v mateřských školách, základních školách, speciálních školách i gymnáziích. Konkrétně se jednalo např. o „návrhy pojetí systému výchovy a vzdělání [...], učebních plánů, dále návrhy pojetí předmětů, osnov, učebnic, metodických materiálů, pomůcek atd.“²⁴ Činnost ústavu pokračovala až do roku 2011, kdy byl nahrazen Národním ústavem pro vzdělávání, který se stal jeho nástupnickou organizací.²⁵

Ivan Poledňák nastoupil do VÚP po svém příchodu do Prahy v roce 1959. V této době patřila hudební výchova spolu s výtvarnou a literární výchovou do oddělení estetické výchovy, jehož vedoucím byl Josef Šlejhar. Poledňák zde působil až do roku 1968, z toho od roku 1963 jako vedoucí oddělení hudební výchovy. „Institucionální postavení Výzkumného ústavu pedagogického poskytlo Ivanu Poledňákovi nejen široký prostor pro koncepční iniciativu, ale především značný realizační vliv. Z pozice ministerského ústavu

²³ Výzkumný ústav pedagogický v Praze (VÚP). In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vse-o-nuv/vyzkumny-ustav-pedagogicky-vup-1>.

²⁴ POLEDŇÁK, I., BUDÍK J. *Abc učitele hudební výchovy: (materiály a informace)*, s. 68.

²⁵ Výzkumný ústav pedagogický v Praze (VÚP). In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vse-o-nuv/vyzkumny-ustav-pedagogicky-vup-1>.

byl podstatně větší prostor pro ovlivňování dění než z jiného pracoviště, např. z katedry pedagogické fakulty. Ivan Poledňák získaného prostoru využil naplno.“²⁶

Poledňák se v tomto ústavu zúčastnil např. tvorby koncepce nového pojetí hudební výchovy, která měla napravit alespoň některé negativní dopady, jež měla na hudební výchovu školská reforma z roku 1953. „Když jsem v roce 1959 nastoupil do oddělení hudební výchovy Výzkumného ústavu pedagogického v Praze, právě se tam pracovalo na školské reformě, která měla odstranit aspoň ty nejkatastrofálnější důsledky neblahé reformy z roku 1953. Jak si asi vzpomeneme, ta pod heslem „sovětská škola, náš vzor“ způsobila rozvrat našeho tradičního školského systému (viz hlavně přechod na osmiletky a jedenáctiletky) a celkovou myšlenkovo-obsahovou degradaci našeho všeobecně vzdělávacího školství a v neposlední řadě též degradaci hudební výchovy.“²⁷ Nové pojetí hudební výchovy se snažilo vymanit tento předmět z krize, co se týče obsahu, jeho realizace i postavení a představuje hudební výchovu i estetickou výchovu celkově jako jednoho z hlavních činitelů v procesu rozvoje tvořivosti a kreativity. Návrhy a jednotlivé body tohoto pojetí shrnuje publikace *Hudba-škola-zítřek I.* Poledňáka a J. Budíka z roku 1969.²⁸ Touto tematikou se dále zabývá i projekt 40 rozhlasových přednášek o hudební výchově, kde je Poledňák autorem celkem deseti přednášek. Poledňák se v tomto ústavu dále podílel na výběru hudebních ukázek školní řady Gramofonového klubu a na tvorbě průvodních textů, určených pro poslech v hodinách hudební výchovy na jednotlivých stupních základních škol, na publikaci *ABC učitele hudební výchovy*, metodických statíh pro jednotlivé ročníky základních škol (konkrétně pro 6., 7., 8 a 9. ročník) a spolu s J. Budíkem spolupracoval na publikaci *Výchova hudbou*.

Poledňák byl také velkým zastáncem začlenění populární hudby do hudebně vzdělávacího procesu. „Uvědomil si, že těžiště hudebních zájmů mladé generace se bude přenášet spíše do oblasti populární a že tradiční formy přijímání hudby budou postupně vytlačovány ve prospěch forem nově vznikajících, které se opírají o moderní technické prostředky šíření hudby a recepci hudby privatizují.“²⁹ Stejně tak si byl vědom toho, že orientace ve stále nových proudech hudby je značně nesnadná. „[...] pokud z dřívějšího

²⁶ TESAR, S. Ivan Poledňák a hudební pedagogika – poznámky k problematice invenčnosti, iniciativnosti a provokativnosti ve vědecké práci. In: Bělohávková, P., Pecháček, S. *Kontexty hudební pedagogiky I*, s. 38.

²⁷ POLEDŇÁK, S. Smysl a možnosti populární hudby ve školské hudební výchově. In: Poledňák, I. *Populární hudba a škola: sborník příspěvků z konference v Praze 10.-12. května 1999*, s. 7.

²⁸ Podrobněji viz kapitola *Hudebně-pedagogické publikace*.

²⁹ TESAR, S. Ivan Poledňák a hudební pedagogika – poznámky k problematice invenčnosti, iniciativnosti a provokativnosti ve vědecké práci. In: Bělohávková, P., Pecháček, S. *Kontexty hudební pedagogiky I*, s. 39.

úzkého modelu hudby si škola vybírala jen zlomek a ten preferovala, potom dnes, kdy je obraz hudby nepoměrně složitější, je zřejmé, že škola musí žáky připravit právě pro tuto pestrost hudebního světa, se kterým se budou ve svém životě potkávat.“³⁰ Oblast populární hudby je však příliš široká, aby se mohly ve škole probírat všechny její druhy. Jako vhodného zástupce tedy Poledňák viděl jazz. „Právě v jazzu se objevil nový typ hudební řeči, který výrazně ovlivnil dění v hudbě dvacátého století, jazz je klíčem k dalším hudebním oblastem, zejména k muzikálu a rocku, v jazzu se objevilo mnoho prokazatelných estetických-uměleckých hodnot.“³¹

Pod Poledňákovým vedením také ve VÚP vznikl teoretický spis k metodice hudební výchovy. Tento text však není bohužel již k dohledání, jeho rozbor se však nachází v článku K projektu publikace o metodice hudební výchovy³², který byl otištěn v roce 1970 ve čtvrtletníku Akcent. Jednalo se o kolektivní dílo, zpracovávající problematiku metodiky hudební výchovy na základní devítileté škole a tvořily ho 2 části (synchronní a diachronní). Kromě Poledňáka do něj přispělo mnoho autorů: J. Budík, M. Jurkovič, V. Jůva, L. Melkus, R. Rajmon, V. Šimek, J. Šlajer, L. Zenkl. Takto představil ve výše zmíněném článku tento spis Poledňák: „Jde o syntetické, kolektivně připravené dílo opírající se o domácí i světovou tvorbu v dané oblasti, orientující se na progresivní tendence. Vychází z nových koncepcí normy, usiluje o povznesení teorie předmětu na kvalitativně vyšší stupeň - nechce být prakticistní příručkou, ale teoretickým základem disciplíny“.³³

Poledňák při pasní svých teoretických prací mnohokrát spolupracoval i s jinými muzikology. Při působení ve VÚP často spolupracoval s Janem Budíkem³⁴. Jedná se např. o publikace Hudba-škola-zítřek, 40 rozhlasových přednášek o Hudební výchově, Výchova hudbou a apod. Mimo VÚP Poledňák spolupracoval např. s Jiřím Fukačem³⁵, s nímž

³⁰ TESARĚ, S. Ivan Poledňák a hudební pedagogika – poznámky k problematice invenčnosti, iniciativnosti a provokativnosti ve vědecké práci. In: Bělohlávková, P., Pecháček, S. *Kontexty hudební pedagogiky I*, s. 40.

³¹ POLEDŇÁK, S. Smysl a možnosti populární hudby ve školské hudební výchově. In: Poledňák, I. *Populární hudba a škola: sborník příspěvků z konference v Praze 10.–12. května 1999*, s. 9.

³² POLEDŇÁK, I. K projektu publikace o metodice hudební výchovy. In: *Akcent: čtvrtletník pro hudební pedagogiku*, 1970, č. 1.

³³ Tamtéž, s. 34.

³⁴ Jan Budík – narozen v r. 1915, zemřel v r. 1995. Spolu s I. Poledňákem je autorem několika publikací, např. Hudba-škola-zítřek, ABC učitele hudební výchovy, Výchova hudbou apod. Dále napsal např. několik učebnic hudební výchovy pro základní školy, konkrétně pro 1.–4. ročník a spolu s O. Duzbabou pro 6. ročník apod.

³⁵ Jiří Fukač – narozen v r. 1936, zemřel v r. 2002. Muzikolog, pedagog, popularizátor a organizátor. Vystudoval hudební vědu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V letech 1990–1998 působil jako vedoucí katedry hudební vědy na téže fakultě, v roce 1994 byl jmenován profesorem. Byl členem mnoha organizací, např. Svazu československých skladatelů, Asociace hudebních umělců a vědců, byl předsedou mezinárodní Společnosti Leoše Janáčka, spoluzakladatelem a místopředsedou České hudební rady, v letech

vytvořil známou autorskou dvojici. Z jejich spolupráce vznikly např. publikace *Hudba a její pojmoslovný systém*. Otázky stratifikace a taxonomie hudby, *Úvod do studia hudební vědy*, *Základy hudební sémiotiky* a mnoho dalších článků a statí v různých časopisech.

2. 2 Československá společnost pro hudební výchovu - ČSSHV

Československá společnost pro hudební výchovu vznikla roku 1934, „s cílem sdružovat hudební pedagogy a zapojit se do mezinárodních aktivit na podporu hudební pedagogiky“.³⁶ První mezinárodní konference o hudební výchově se konala v Praze roku 1939 a položila základy ke vzniku Mezinárodní společnosti pro hudební výchovu. Ovšem za druhé světové války byla činnost organizace pozastavena. Obnovena byla až v roce 1967, a to při Svazu československých skladatelů. Jednalo se o organizaci nevýběrovou a dobrovolnou. Tato společnost „hájí zájmy hudební výchovy a také zájmy hudebních pedagogů v různých jednáních s ministerstvy, s Ústřední radou odborů, se Svazem československých skladatelů, s vydavatelskými a jinými podniky pracujícími v hudební, respektive pedagogické sféře.“³⁷ Se zánikem Svazu československých skladatelů v roce 1970 ovšem organizace opět zanikla. Její místo však nahradila Česká hudební společnost (od r. 1972) a přebírá její aktivity. Ta zanikla 31. března 2007.³⁸ Dnes její místo zaujímá Společnost pro hudební výchovu ČR.

Hlavní úkoly ČSSHV představuje Poledňák v Publikaci *ABC učitele hudební výchovy*.³⁹ Jednalo se např. o prosazování hudební výchovy jako nepostradatelné složky v procesu vývoje jedince, sledování úrovně hudební výchovy a navrhování zlepšení, pořádání konferencí a podporování zájmu veřejnosti o hudební výchovu, podporu výzkumné práce a praxi v hudební pedagogice, snaha o získávání zahraničních materiálů apod.

1998–2001 působil ve funkci prorektora Masarykovy univerzity pro zahraniční vztahy. V čele jeho zájmů stála především hudební historiografie, hudební sociologie a hudební estetika. Je autorem několika publikací a mnoha článků, např. *Pojmosloví hudební komunikace*, *Mýtus a skutečnost hudby*. Traktát o dobrodružstvích a oklikách poznání, *Hudební estetika jako konkretizace obecné estetiky a muzikologická disciplína* apod.

(Zdroj: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=5234)

³⁶ Česká hudební společnost. In: *Informační portál o uměleckém vzdělávání* [online]. [cit. 10. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.eurohudebka.cz/chs.html>.

³⁷ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 74.

³⁸ Česká hudební společnost. In: *Informační portál o uměleckém vzdělávání* [online]. [cit. 10. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.eurohudebka.cz/chs.html>.

³⁹ Jedná se o stať s názvem *Problémy organizace ISME a ČSSHV*.

O konkrétní Poledňákově činnosti v této organizaci lze dohledat už pouze malé množství informací. Již od roku 1965 byl Poledňák tajemníkem přípravného výboru, jehož jednání měla vést ke vzniku Společnosti pro hudební výchovu. V roce 1967 se stal jejím spoluzakladatelem a působil zde jako člen předsednictva a jako vědecký tajemník. V roce 1967 zde obdržel za tuto činnost výroční cenu ČSSHV za rok 1967.⁴⁰

ČSSHV také byla kolektivním členem Mezinárodní společnosti pro hudební výchovu (ISME). „Podílí se tudíž prostřednictvím svých delegátů na mezinárodních kongresech této organizace, uskutečňuje výměnu podnětů a odborných materiálů apod.“⁴¹ I. Poledňák se tedy jako zástupce ČSSHV zúčastnil několika konferencí ISME.

2. 3 International Society for Music Education - ISME

Hudební organizace International Society for Music Education (Mezinárodní společnost pro hudební výchovu) vznikla roku 1953 v Bruselu na mezinárodním setkání hudebních pedagogů. Její hlavní činností bylo pořádání mezinárodních konferencí, vydávání sborníků z konferencí a vydávání periodik. Pod její hlavičkou se uskutečnilo např. roku 1955 mezinárodní setkání v Lindau a v Curychu a v roce 1958 v Kodani. Této konferenci se poprvé zúčastnili i čeští zástupci. Od roku 1966 až do dnes pořádá tato organizace každé dva roky pravidelné konference.⁴²

Ivan Poledňák se zúčastnil jako delegát několika konferencí, které tato organizace pořádala. Byla to konference ve Vídni (1961), Tokiu (1963), Interlochen (USA, 1966) nebo seminář v Ann Arboru (USA, 1966). Z těchto konferencí u nás vyšel sborník, který obsahoval nejzajímavější studie. Nese název Konfrontace a připravili ho I. Poledňák a Vladimír Poš. Některé poznatky z účasti na těchto zahraničních konferencích uvedl Poledňák v publikaci ABC učitele hudební výchovy.⁴³

Došel např. k potvrzení názoru, že československá hudební výchova zaostávala za světovým vývojem, přičemž nedostatečná byla i vybavenost československých škol hudebními pomůckami. Podle jeho názoru se také v zahraničí uskutečňovalo lepší vyrovnávání se s otázkami společenského a uměleckého vývoje ovlivňující i hudební výchovu a do hledání nového smyslu a místa hudební výchovy v procesu vzdělávání se

⁴⁰ Archiv Univerzity Karlovy, aspirantský spis Ivana Poledňáka, i.č. 422.

⁴¹ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 74.

⁴² POLEDŇÁK, I. Problémy organizace ISME a ČSSHV. In: POLEDŇÁK, I., BUDÍK J. *Abc učitele hudební výchovy: (materiály a informace)*, s. 87.

⁴³ Tamtéž, s. 88.

zapojovali přední světový odborníci hudební pedagogiky. Dále si uvědomil chybějící propojení hudební výchovy u nás s nástrojovou hrou a pohybovými činnostmi a zdůraznil nutnost pohledu na učitele hudební výchovy jako na hudebníka a podněcovatele hudebního života.

3. Pedagogické působení na vysokých školách

Jako pedagog působil Ivan Poledňák na několika fakultách. Podle slov paní Poledňákové⁴⁴ ho velmi bavilo učit. Studenti se podle ní velmi těšili na jeho přednášky, dokázal vzbudit jejich zájem.

3.1 Univerzita Palackého v Olomouci

Hlavní těžiště pedagogické činnosti I. Poledňáka bylo na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Na Filozofické fakultě této univerzity působil v osmdesátých letech jako členem rigorózní komise pro obor hudební věda a výchova, kterou vedl Vladimír Hudec.⁴⁵ V r. 1992 nastoupil na nově vzniklou katedru muzikologie a vyučoval zde nejprve předmět teorie a dějiny nonartificiální hudby. Zasloužil se o zavedení teorie a dějiny jazzové a populární hudby do výuky budoucích muzikologů a významně se tak podílel na profilaci této katedry. Dále vyučoval hudební psychologii, hudební pedagogiku, hudební sémiotiku, estetiku a metodologii hudební vědy, řídil proseminář hudební vědy, diplomový seminář a byl předsedou Oborové rady pro doktorské studium v oboru teorie a dějiny hudby.⁴⁶ Krátce zde působil i jako vedoucí katedry (1998–2000 a 2003–2007), v této funkci se střídal s J. Vičarem. V r. 1994 byl na olomoucké univerzitě jmenován profesorem teorie a dějin hudby. Byl také několikrát oceněn rektorem Univerzity Palackého za vědeckou, publikační a organizační činnost a na jeho počest vyšly sborníky *Musicologica Olomucensia IX*⁴⁷ a *Musicologica Olomucensia X*.^{48 49}

V nakladatelství Univerzity Palackého vydal dvě vysokoškolské učebnice, konkrétně Úvod do hudební vědy (spolu s J. Fukačem)⁵⁰ a Úvod do problematiky jazzového okruhu.⁵¹ V Olomouci vyšla i jeho zásadní monografie *Vášeň rozumu*. Skladatel Jan

⁴⁴ Rozhovor s paní Stanislavou Poledňákovou (v Praze, 6. 12. 2016).

⁴⁵ VIČAR, J. Ivan Poledňák jako Olomoucká hudební osobnost. In: *Musicologica Olomucensia IX. In honorem Ivan Poledňák*, s. 38.

⁴⁶ Tamtéž, s. 39.

⁴⁷ *Musicologica Olomucensia IX. In honorem Ivan Poledňák*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2007.

⁴⁸ *Musicologica Olomucensia X*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2009.

⁴⁹ Vičar, J. Ivan Poledňák jako olomoucká hudební osobnost. In: *Musicologica Olomucensia IX. In honorem Ivan Poledňák*, s. 37–41.

⁵⁰ POLEDŇÁK, I., FUKAČ, J. *Úvod do studia hudební vědy*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1995. 146 s.

⁵¹ POLEDŇÁK, I. *Úvod do problematiky hudby jazzového okruhu*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2000. 231 s.

Klusák – člověk, osobnost, tvůrce⁵² a Šestnáct kapitolek z hudební psychologie.⁵³ S kolektivem autorů spolupracoval i na publikaci *Proměny hudby v měnícím se světě*.⁵⁴

Na této fakultě Poledňák také vedl velké množství bakalářských, magisterských a disertačních prací. Konkrétně to je disertační práce L. Dohlanové: *Estetické modely evropské elektroakustické hudby a elektroakustická hudba v ČR*, F. Havelky: *Pavel Blatný - představitel českého třetího proudu*, H. Chaloupkové: *Multikulturalismus v populární hudbě* nebo M. Stratilkové: *Fenomenologie v hudební estetice a analýze*.⁵⁵ Z diplomových prací to byla práce H. Pavličíkové: *Český folk – fenomén hudební i sociální*, M. Voříška: *Český jazzový revivalismus*, J. Hrodka: *Nástin vývoje jazzu na Moravě*, F. Kopeckého: *Současná tzv. „taneční hudba“ – přehled historického vývoje v letech 1982 až 1990* aj. Blümla *Art rock: stylově žánrový typ a jeho české varianty*.⁵⁶ Z bakalářských prací je to např. Práce N. Hirnerové: *Andrew Lloyd Webber jako představitel současného muzikálu*, L. Berné: *Jazzové období Bohuslava Martinů*, F. Kopeckého: *Vývojové kořeny současné tzv. "taneční hudby"* nebo D. Rampáčkové: *Známý neznámý - Ladislav Simon a další*.⁵⁷

Takto vzpomíná na I. Poledňáka jeho kolega z olomoucké katedry J. Vičar: „Leccos jiného by se patřilo ještě připomenout. Například to, že profesor Poledňák jako vedoucí katedry měl velmi přátelsky a vskutku kolegiální vztah nejen ke svým vrstevníkům, ale i ke svým mladičkým spolupracovníkům a doktorandům. Nerozpakoval se pověřovat je náročnými odbornými úkoly, jaké musel řešit kdysi i on sám. Většinou se s těmito zodpovědnými úlohami vyrovnali se ctí. Jednou mu budou vděční za to, že je nechal takto brzy a samostatně 'plavat' v širém muzikologickém oceánu.“⁵⁸

I. Poledňák působil i na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého, ovšem pouze jako člen oborové rady doktorského studia, a to v letech 1996–1999.

⁵² POLEDŇÁK, I. *Vášeň rozumu. Skladatel Jan Klusák - člověk, osobnost, tvůrce*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2004.

⁵³ POLEDŇÁK, I. *Šestnáct kapitolek z hudební psychologie. Studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 2005.

⁵⁴ POLEDŇÁK, I. a kol. *Proměny hudby v měnícím se světě*. Olomouc. Vydavatelství Univerzity Palackého 2007.

⁵⁵ Dizertační práce. In: *Katedra muzikologie Filozofické fakulty UP v Olomouci*. [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.muzikologie.upol.cz/cs/studium/kvalifikacni_prace/dizertacni_prace.html.

⁵⁶ Diplomové 2005 a starší. In: *Katedra muzikologie Filozofické fakulty UP v Olomouci* [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z:

http://www.muzikologie.upol.cz/cs/studium/kvalifikacni_prace/diplomove_2005_a_starsi.html.

⁵⁷ Bakalářské 2005 a starší. In: *Katedra muzikologie Filozofické fakulty UP v Olomouci* [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z:

http://www.muzikologie.upol.cz/cs/studium/kvalifikacni_prace/bakalarske_2005_a_starsi.html.

⁵⁸ VIČAR, J. Ivan Poledňák jako Olomoucká hudební osobnost. In: *Musicologica Olomucensia IX. In honorem Ivan Poledňák*, s. 38.

3. 2 Masarykova univerzita

Na Masarykově univerzitě v Brně působil pouze krátce, v letech 1990–1993, konkrétně v Ústavu hudební vědy. Přednášel zde předměty Hudební psychologie a Hudební sémiotika (spolu s J. Fukačem) a v roce 1992 zde byl habilitován v oboru hudební věda.

Od roku 2002 spolupracoval na projektu brněnského Ústavu hudební vědy Český hudební slovník osob a institucí, kde působil jako vědecký redaktor a vytvořil řadu hesel⁵⁹

Spolu s J. Fukačem a dalšími se podílel na publikaci *Základy hudební sémiotiky I–II–III*,⁶⁰ která vyšla v nakladatelství Masarykovy univerzity. V souvislosti s jeho brněnským působením vzniklo také množství studií a článků, např. K metodologické problematice díla Vladimíra Helferta,⁶¹ Česká hudební věda 1945 – 1975. Pokus o stratifikaci a vědeckou kritiku jejích motivací, faktorů a funkcí⁶², Poznámky k otázkám recepce a muzikologického uchopení nonartificiální hudby⁶³, Ke stratifikaci sféry nonartificiální hudby⁶⁴ a mnoho dalších.

3. 3 Univerzita Karlova a HAMU

Na Univerzitě Karlově působil I. Poledňák na Pedagogické fakultě a Filozofické fakultě. Na pedagogické fakultě to bylo v letech 2004–2006. Působil zde na poloviční úvazek a vyučoval zde předměty Hudba 20. století, Populární hudba, Hudební psychologie a Hudební estetika.⁶⁵

Na své studium vzpomíná L. Strítěská, která u I. Poledňáka navštěvovala předměty Populární hudba, Hudba XX. století a Hudební estetiku. „Základní vzpomínkou je nesmírná erudice prof. Poledňáka, hutné přednášky, podložené vlastním studiem, výzkumem a dlouholetou zkušeností. Prof. Poledňák vedl monolog, žádné aktivity se studenty neprobíhaly. Obzvlášť přínosné byly přednášky o soudobé hudbě. Zajímavostí je,

⁵⁹ Emailová korespondence s PhDr. Petrem Mackem, Ph.D., vedoucím Ústavu hudební vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (6. 2. 2017).

⁶⁰ FUKAČ, J. aj. *Základy hudební sémiotiky*. Díl I., II., III. Brno: Masarykova univerzita, 1992.

⁶¹ POLEDŇÁK, I. K metodologické problematice díla Vladimíra Helferta. In: *Opus musicum* 7, 1975, č.10, s. 290–292.

⁶² POLEDŇÁK, I., BEK, J., FUKAČ, J. Česká hudební věda 1945–1975. Pokus o stratifikaci a vědeckou kritiku jejích motivací, faktorů a funkcí. In: *Hudební věda* 13, 1976, č. 1, s. 3–26.

⁶³ POLEDŇÁK, I. Poznámky k otázkám recepce a muzikologického uchopení nonartificiální hudby. In: *sborník Muzikologické dialogy 1978*, Brno 1980, s. 93–97.

⁶⁴ POLEDŇÁK I., FUKAČ, J. Ke stratifikaci sféry nonartificiální hudby. In: *Opus musicum* 14, 1982, č. 1, s. 9–14 a č. 2, s. 35–40.

⁶⁵ Emailová korespondence s personálním oddělením PedF UK.

že prof. Poledňák znal roky narození a úmrtí velkého množství skladatelů. Bylo vidět, že se o soudobou hudbu skutečně aktivně zajímá a je v kontaktu přímo se skladateli. Rozhodně nešlo jen o přeríkávání informací z publikací. V Populární hudbě se zaměřil zejména na jazz, oblast jemu nejbližší.⁶⁶

Předměty Hudební estetika a Hudba 20. století navštěvovala také M. Spiritová, která vzpomíná na I. Poledňáka takto: „Byl hodně výkladový, na nějaké alternativní metody moc nehrál, ale mluvil velmi srozumitelně a věděl toho opravdu hodně. Já jsem jeho přednášky měla moc ráda, ale na někoho možná byly moc vědecké. Myslím, že byl vůbec hodně vědecky orientovaný, muzikologie mu asi byla blíže než praktická pedagogika, ale jako člověk byl moc laskavý. Hodně jsem si na něm cenila hlavně odbornosti.“⁶⁷

Na Filozofické fakultě vyučoval Poledňák externě na katedře hudební vědy, a to od poloviny 60. let. Měl zde přednášky z hudební pedagogiky, sociologie, psychologie a teorie a dějin nonartificiální hudby.⁶⁸ Působil zde také jako externí aspirant na katedře estetiky (školitel prof. dr. A. Sychra DrSc.) Pod vedením A. Sychry zde v roce 1968 obhájil kandidátskou disertační práci K problematice jazzové hudby a získal titul CSc.⁶⁹

Téměř až do své smrti působil I. Poledňák také jako člen umělecké rady HAMU, v obdobích děkana P. Toperczera a J. Hlaváče. Oponoval zde také některá řízení, např. profesorské řízení N. Zárubové.⁷⁰

⁶⁶ Emailová korespondence s PhDr. Leonou Stříteskou, Ph.D. (6. 3. 2017).

⁶⁷ Emailová korespondence s Mgr. et Mgr. Martinou Spiritovou (2. 3. 2017).

⁶⁸ BEK M., MACEK P., STEINMETZ, K. Poledňák, Ivan. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=662

⁶⁹ Archiv Univerzity Karlovy, aspirantský spis Ivana Poledňáka, i.č. 422.

⁷⁰ Emailová korespondence s prof. PhDr. Janem Vičarem, CSc. (15. 2. 2017).

Fakulta již bohužel nemá podrobnější informace o jeho působení. Emailové dotazy ohledně přesného data Poledňákova působení byly bohužel bez reakce.

4. Publikace

Publikační činnost Ivana Poledňáka je velice rozsáhlá. Do následující kapitoly jsem tedy vybrala několik prací, které se vztahují k problematice hudební výchovy na našich školách a které mohou i dnes poskytnout mnoho zajímavých podnětů k zamyšlení.

4. 1 Hudba-škola-zítřek

Publikace *Hudba-škola-zítřek* s podtitulem *Projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ* vyšla v roce 1969 a jejími autory jsou Ivan Poledňák a Jan Budík. Jedná se o spis, který vznikl při přípravě školské reformy ve Výzkumném ústavu pedagogickém, která měla proběhnout od roku 1969. V důsledku normalizace se však neuskutečnila v plné podobě. Ve spisu jsou shrnuty hlavní body nového pojetí hudební výchovy, které mělo hudební výchovu vyvést z krize, do které se dostala v důsledku školských reforem osnov z roku 1953. „Nešťastnými přestavbami školství i nešťastnými jinými zásahy jsme se sesmekli z předního místa na světě mezi země s velmi nízkou úrovní hudebně výchovné práce.“⁷¹ Kniha se tedy věnuje především návrhu nové podoby hudební výchovy na školách. „Naše práce, jež vznikla v kontextu přípravy této reformy základní všeobecně vzdělávací školy, pokouší se o analýzu situace a zejména nových funkcí, možností a podob předmětu hudební výchova.“⁷² Takto představují knihu sami autoři. Jejich cílem je ale především podnítit diskuzi a ukázat nové možnosti v oblasti hudební výchovy, nikoliv stanovit direktivní nařízení, neboť, jak sami podotýkají, proces přechodu teoretických návrhů do praxe je velmi těžký.

Kniha klade důraz na hudební výchovu jako důležitou součást procesu vývoje člověka. Hlavní cíl hudební výchovy podle ní „vyplývá z významu estetických postojů pro profil osobnosti člověka: je jím formování člověka, který své hluboké hudební prožitky, esteticky hodnotící přístup k hudbě a schopnost bohatě diferencovaného citového života přenáší do své morálky a životní filozofie. Tento cíl je ovšem otevřených ideálem, nikdy ho plně nedosahujeme. Jeho dotváření bude probíhat prakticky po celý život jedince, v ZDŠ je možno budovat jen jeho základy.“⁷³

⁷¹ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 4.

⁷² BUDÍK, J., POLEDŇÁK, I. *Hudba-škola-zítřek: projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ*, s. 4.

⁷³ Tamtéž, s. 104.

Kniha je rozdělena na dvě části. Díl A obsahuje celkem pět kapitol, které se zabývají teoretickým vymezením problému.

1. kapitola s názvem Předpoklady pojednává o tehdejší vztahu k hudbě, kdy hudba díky rozvoji médií najednou proniká do všech částí života a mezilidských vztahů. Všímá si i zajímavého jevu, kdy se tak proti sobě staví možnost kontaktu s dokonalou interpretací skladby a možnost amatérského „muzicírování“. Zde se také poprvé uvádí, že škola by se neměla vyhýbat populární hudbě. Měla by naopak seznamovat žáky s hudbou, se kterou se budou v životě setkávat. Také z toho důvodu, že hudba „vniká přímo do nitra člověka, zaplňuje jeho prázdnotu, tvoří jeho druhé já. (Tady je také klíč k tomu, abychom pochopili obrovský růst významu a funkcí hudby tzv. populární, která hovoří s masovým člověkem jeho řečí, léčí jeho frustrace.)“⁷⁴ Kapitola se dále stručně věnuje vývoji hudební výchovy v 19. především však ve 20. století v českých zemích, tendencím estetické výchovy celkově a důležitosti její přítomnosti ve výuce právě z důvodů, které jsou již citovány výše.

2. kapitola, která nese název O současném stavu, především kritizuje neuspokojivé podmínky, které jsou vytvářeny pro hudební výchovu i estetickou výchovu celkově. Kritizuje se zde její tehdejší sestupná úroveň na úkor vývoje nových technických a přírodovědných předmětů. Hudební výchova potřebuje více než jednu hodinu týdně a tuto nízkou časovou dotaci autoři vnímají jako odsunutí hudební výchovy na samý okraj vzdělávání. Podotýkají, že „se obecně neviděla společenská důležitost hudebně-výchovného úsilí, zdálo se jakýmsi luxusem“⁷⁵ Často nejsou hudební pomůcky, vyučujícími jsou učitelé bez vztahu k hudbě a v hodinách se pouze zpívá, probírá hudební nauka nebo se jen poslouchá. Stejně tak se kapitola věnuje příčinám, proč se hudební pedagogika nikdy neřadila do hierarchie věd. Důvod je spatřován v tom, že hudební pedagogika je především disciplínou aplikovanou, a proto se nikdy nevěnovala sobě samé (své definici, metodám, funkcím). Také vždy spíše „představovala synkretický sklad poznatků produkovaných příbuznými speciálními disciplínami“⁷⁶ (obecná didaktika a psychologie či hudební historie, estetika, psychologie atd.) Je zdůrazněno, že hudební psychologií a pedagogikou by se měl zabývat především Ústav pro hudební vědu ČSAV. Následně je uvedeno několik zásadních změn nového pojetí. Je to především změna časové dotace hudební výchovy. Jsou navrhovány dvě hodiny týdně v 1. až 6. ročníku a jedna

⁷⁴ BUDÍK, J., POLEDŇÁK, I. *Hudba-škola-zitřek: projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ*, s. 10.

⁷⁵ Tamtéž, s. 30.

⁷⁶ Tamtéž, s. 34.

hodina v 7. až 9. ročníku, přičemž v 5. až 9. ročníku by se mělo počítat se zavedením nepovinných předmětů instrumentálního a sborového zpěvu. Dále je například navrhováno zavedení metodiky HV na pedagogických fakultách jako klíčového předmětu zaměřeného především na praxi a to už od počátku studia a stejně tak zintenzivnění nástrojové přípravy. Je navrhováno také zřízení škol s rozšířenou hudební výukou. Sama základní škola by měla dbát na instrumentální hru dětí, využívat prvků pohybové výchovy a audiovizuálních médií a spojit vyučování s praxí v životě. Také by měla usilovat o co nejširší škálu hudebních pomůcek, např. Orffův Schulwerk. Pro změnu je důležitý především pohled na estetickou výchovu jako na rovnocennou součást obecného vzdělávání.

3. kapitola s názvem *K problematice cílů a úkolů* se věnuje opět cílům hudební výchovy a dále hudebním činnostem, které rozděluje do tří skupin. První skupinou jsou reprodukční činnosti vokální, instrumentální a taneční, které umožňují dítěti vlastní hudební projev a osvojení si základních interpretačních dovedností. Druhou skupinou jsou činnosti recepční, kdy vnímání hudebních děl také musí jít svým vývojem, tedy začínat od jednoduchých písniček a rytmických modelů, pokračovat k větším písňovým formám až po složitější hudební díla. Poslední a zároveň nejnáročnější skupinou jsou činnosti produkční. Nejnáročnější proto, že vyžadují po žákovi hudební představivost a fantazii, samostatnost, zájem, nadání i inteligenci. Význam těchto činností pak spočívá v dalším rozvoji hudebních dovedností a znalostí. Kapitola také upřesňuje hudební profil absolventa ZDŠ a nakonec se věnuje jednotlivým etapám hudebního rozvoje od předškolního období až do období pubescentů, přičemž nastiňuje nejdůležitější cíle, kterých by mělo být v jednotlivých etapách dosaženo.

4. kapitola nese název *K některých dalším otázkám* a zabývá se např. estetickými, psychologickými a didaktickými kritérii při výběru hudebních děl do výuky. Autoři nesouhlasí s pojetím poslechu hudby pouze jako receptivní složky. K proniknutí do skladby jsou navrhovány aktivní činnosti jako zpívání hlavních motivů skladby, vytleskávání jejího rytmu, či vyjadřování hudby pohybovými prostředky. Stejně tak autoři opět nabádají k překonání bariéry, která brání zařazení populární hudby do výuky. I v této oblasti totiž lze najít umělecké hodnoty a zároveň ji žáci mohou považovat za „svou hudbu“: „[...]pak by tato hudba měla pomoci při chápání jiných oblastí, které právě v ní

*jsou představeny, uplatněny nějak výrazněji, 'instruktivněji'. Hudbou, jež může sehrát tuto modelovou funkci, je jazz.*⁷⁷

V 5. kapitole pod názvem *Ověřování a další návrhy* je uvedeno, jakým způsobem probíhalo ověřování prvních formulací nových školních osnov, které probíhalo v průběhu tří let na několika školách.

Druhá část knihy, díl B, se věnuje přímo návrhu učebních osnov s konkrétními příklady. Obsahuje celou řadu návrhů a příkladů, které může učitel použít. Díl B je rozdělen do několika kapitol podle ročníků, přičemž 1.–3. ročníku, 4.–6. ročníku a 7–9. ročníku vždy předchází společný úvod, který se zaměřuje na to, na co by měl být kladen důraz v hudebně výchovném procesu v jednotlivých obdobích (1.–3. - hravé hudební činnosti, 4.–6. - „muzikantská dílna“, 7. –9. - posilování hudebně estetických přístupů k hudbě). Text ke každému ročníku je rozdělen na vokální činnosti, instrumentální činnosti, poslechové činnosti a tanečně pohybové činnosti. U každého typu činností je uvedeno, k čemu je třeba směřovat pozornost, jsou uvedeny i konkrétní příklady, které lze při hodině použít. Knihu lze tedy použít i jako metodickou příručku. Uspořádání textu je velmi přehledné, ke každému ročníku jsou uvedeny i příklady vhodných hudebních ukázek.

Materiál byl psán především s ohledem na celkovou situaci té doby, mnohé z probíraných témat a otázek jsou ovšem podle mého názoru aktuální dodnes. Zdaleka ne všechny změny navrhované v této publikaci přešly do praxe. To se týká např. časové dotace v základních školách, která zůstala na původní jedné hodině týdně, dále nedošlo k zavedení nepovinných předmětů instrumentálního a sborového zpěvu v 5.–9. ročníku základní školy nebo k zavedení metodiky HV na pedagogických fakultách už od začátku studia jako hlavního předmětu zaměřeného na praxi. Kniha však nabízí mnoho podnětů k zamyšlení o stavu hudební výchovy, o její podobě a postavení. Pro mě, jako studentku hudební výchovy, poskytla ucelený pohled na to, jak by mohla ideální hodina hudební výchovy vypadat a o co by v ní mělo především jít. Z tohoto důvodu knihu velmi oceňuji. Druhá část knihy pak může se svými návrhy i dnes poskytnout mnoho inspirací pro výuku a být tak učiteli praktickým rádcem.

⁷⁷ BUDÍK, J., POLEDŇÁK, I. *Hudba-škola-zítřek: projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ*, s. 83.

4. 2 40 rozhlasových přednášek o Hudební výchově

Tato publikace je souborem původně krátkých, asi čtvrt hodinových přednášek o hudební výchově na všeobecně vzdělávacích školách, které byly vysílány Československým rozhlasem na okruhu Československo II⁷⁸ ve školním roce 1968/1969. Autory koncepce jsou I. Poledňák a J. Budík, kromě nich na cyklu dále spolupracovali např. J. Herden, F. Sedlák, J. Vrchotová-Pátová, I. Hurník, R. Rajmon a další. Rozhlasovým redaktorem se stal K. Horák z Hlavní redakce pro děti a mládež. Kromě rozhlasové formy byl soubor vydán i ve formě publikace v roce 1970.⁷⁹ Hlavním cílem cyklu je především „co nejdříve ovlivnit školskou praxi a chce tak učinit formou, která bude přijatelná pro všechny učitele bez rozdílu v jejich odborné přípravě.“⁸⁰ Protože kvalita hodin HV silně závisí na kvalitě učitele, tento soubor má za cíl poskytnout učitelům inspiraci i odpovědi na hudebně teoretické otázky. Volbou témat se tedy snaží zachytit co největší záběr. Cyklus je součástí nového pojetí hudební výchovy na přelomu 60. a 70. let, jehož hlavní body jsou shrnuty v publikaci *Hudba-škola-zítřek* (viz výše). Autoři této koncepce chtějí, „aby hudební výchova se stala předmětem, o jehož nezbytnosti se již nebude pochybovat, předmětem, který má svou logiku a řád, předmětem, jemuž je nutno věnovat péči v systému přípravy učitelů, ve vydávání všech potřebných materiálů apod.“⁸¹

Ivan Poledňák je autorem celkem deseti přednášek. Jelikož se jedná o krátké, asi patnácti minutové celky,⁸² nelze jednotlivá témata zcela rozvést. Autor se zde snaží především o elementární charakteristiku tématu a najít odpovědi na základní otázky.

Smysl a funkce hudební výchovy na ZDŠ je první přednáškou cyklu. Obsahuje některé myšlenky nového pojetí (shrnuté v knize *Hudba-škola-zítřek*). Upozorňuje opět především na velký význam hudby a na rovnocennost tohoto oboru s jinými předměty. Hudební výchova by měla být komplexem hudebních činností, ne jen zpíváním, posloucháním nebo pouze naukou. Umění celkově „je jednou z nejpraktičtějších a nejpotřebnějších věcí, neboť pomáhá člověku žít, pomáhá mu milovat i nenávidět svět, tedy být prostě něčím víc než pouhou konzumní a stádní jednotkou.“⁸³ Hudba tedy není luxusem, ale nutností.

⁷⁸ Dnes stanice Vltava.

⁷⁹ Jako zdroj tohoto rozboru je použita právě tato publikace.

⁸⁰ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 3.

⁸¹ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 2.

⁸² Cca 3 a půl strany A4 v tištěné verzi.

⁸³ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 5.

Nové pojetí hudební výchovy na ZDŠ. Stejně jako předchozí oddíl vychází tento text z nového pojetí. Zmiňuje hlavní body tohoto konceptu, např. časovou dotaci, nedostatek učitelů, kteří by byli především hudebníci, kteří by předávali své dovednosti i svůj vztah k hudbě žákům. Důležité je podle autora brát na zřetel úroveň hudebního rozvoje žáků v konkrétních ročnících a podle toho volit odpovídající přístupy, neustále propojovat percepční, reprodukční i produkční činnosti, instrumentální s vokálními, pohybovými apod. Snažit se překonat propast mezi hudební teorií a praxí atd.

V přednášce *Estetická a múzická výchova ve škole* nejprve autor charakterizuje pojmy estetická výchova a múzická výchova, následují konkrétní příklady, jak může škola hudební výchovu realizovat (kvalifikovaní učitelé, odpovídající učebny a pomůcky, hudební kroužky, sborová a instrumentální tělesa a jejich koncerty). Hudební aktivita žáků by měla být organizovaná kolem učitele, ne mimo školu. Jako příklad jsou uvedeny maďarské školy s rozšířenými múzickými aktivitami, kde se potvrdila myšlenka, že hudba velkou měrou přispívá k celkovému mentálnímu rozvoji dítěte. Žáci díky každodennímu kontaktu s hudbou prokazovaly lepší výsledky i v ostatních předmětech jako např. matematika. Hudební princip by tak měl být oporou celého vzdělávání v 1. třídě základní školy, protože umožňuje i hladký přechod ze světa her do práce ve škole. Nakonec zmiňuje Herberta Reada⁸⁴, v jehož koncepci estetické výchovy jde o „integraci, zladění jedinečnosti individua s jednotou společnosti, a cestu k tomuto zladění vidí v uměleckém procesu, ale také ve všech imaginativních a tvořivých činnostech.“⁸⁵ Tyto činnosti podle Reada obklopují celý mentální vývoj, estetická výchova by tedy měla být principem procházejícím celou školní výchovou.

Text s názvem *Hodnocení a klasifikace v hudební výchově* nejprve zmiňuje nedostatky při klasifikaci v tomto předmětu, následně řeší celkem devět otázek týkající se klasifikace.

- 1) Má se v hudební výchově známkovat? Podle autora určitě ano. Známkování má i motivační a kázeňský význam a upevňuje hudební výchovu v systému učebního plánu.
- 2) Mělo by se zkoušet v hudební výchově? Odpověď zní také ano, učitel by si měl být ovšem vědom skutečnosti, že zkoušení ukáže pouhý zlomek žákovy osobnosti a neměl by podléhat schematismu, ale uplatňovat tvůrčí přístup.
- 3) Lze využívat testy a domácí úkoly? Podle autora s mírou. Mohou to být např. hudební kvízy, diktáty apod.
- 4) Má být přítomno vedle zkoušení jednotlivce i zkoušení kolektivu? Ano, ovšem tam, kde se s kolektivou

⁸⁴ Anglický teoretik, který se zabýval estetikou, především výtvarnou, výchovou.

⁸⁵ POLEDNÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*, s. 19.

pracuje. 5) Co dělat, pokud někteří žáci zaostávají ve svém hudebním vývoji? Především oceňovat snahu, se kterou se žák snaží překonat překážky. Dále např. u žáka s nižším tonálním cítěním dávat možnost uplatnit jiné stránky jeho hudebnosti (např. rytmické cítění) a zabránit tak v klesání jeho sebevědomí, co se týče hudby. 6) Co dělat v případě, že žák naopak ostatní převyšuje? I tito žáci musí být podle autora zapojeni v hodině, učitel by jim měl zadávat úkoly přiměřené jejich stupni vývoje (zapojit je např. jako pomocníky vyučujícího). 7) existuje doporučená technika známkování? Zde záleží hodně na individualitě učitele, měl by ovšem vycházet především z celkového obrazu žakovy hudební osobnosti než z nasbíraných známek. 8) Jsou rozdíly v klasifikaci v jednotlivých ročnících? Zde autor zmiňuje např. první ročníky školy. Zde je úroveň každého žáka zcela odlišná. Učitel by měl tedy vycházet spíše z relativního pokroku žáků. 9) Existují jednoznačně daná kritéria pro jednotlivé známky? Podle autora zde učitel musí počítat s větším množstvím faktorů a s jejich rozdílnou hierarchií v porovnání s naukovými předměty. Následně jsou uvedeny obecné podmínky, za jakých mohou být udělovány jednotlivé známky. V ideálním případě by měl učitel analyzovat, proč někteří žáci nemají o hudbu zájem, a pokusit se rozvíjet jejich hudební schopnosti, aby pro ně začala mít hudba smysl.

Repetitorium poznatků z hudební psychologie se věnuje tomu, co to je vlastně hudební psychologie a ve zkratce zmiňuje významná jména a její centra. Následně se zabývá několika otázkami. Je to problematika hudebnosti, kde se ptá na vztah vloh a schopností. Souhlasí tady s názorem Borise M. Těplova⁸⁶, že hlavním znakem hudebnosti je prožívání hudby jako vyjádření určitého obsahu. Další otázkou je problematika hudebních představ a problematika hudební paměti, kde vyjmenovává zásady hudební paměti, které formuloval americký psycholog Seashore. Následuje problematika hudební typologie. Jako příklad typologie zmiňuje pět typů osobnosti podle přístupu k hudbě. Autorkou tohoto konceptu je polská badatelka Wróblová. Je to typ polysensorický, typ představový, typ interpretující, typ analyticko-formální, typ aversivní. Nakonec přemýšlí nad problematikou hudebního vkusu, kde vkus vnímá jako hodnocení hudby na základě pocitů a osobní zkušenosti.

Kapitola Učitel a instituce se zabývá institucemi a organizačními prostředky, kterých mohl učitel hudební výchovy v době vydání této publikace využít. Zmiňuje nejprve okresního metodika, na nějž navazují krajské pedagogické ústavy. Nejvyšším článkem pak

⁸⁶ Ruský psycholog, zabýval se otázkami vnímání, schopností, talentu a nadání.
(Zdroj: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=96692)

je Výzkumný ústav pedagogický. Významnou roli autor vidí i v katedrách hudební výchovy na vysokých školách. Dále uvádí nestátní organizace jako je Svaz československých skladatelů. Asi nejvíce se rozepisuje o Československé společnosti pro hudební výchovu a o jejích cílech.

Poslech hudby jako specifická hudební aktivita. Zde autor přednáší o poslechu hudby. V žádném případě podle něj nesmí jít pouze o pasivní poslech, je třeba hudbě porozumět a aktivně ji rozebírat a rozvíjet u žáků hudební schopnosti potřebné pro poslech. Ty se nejvíce rozvíjejí právě při poslechu samotném. Je to např. schopnost uvědomit si, jakým způsobem se rozvíjí forma skladby, sledovat hlavní melodickou linku v souboru nástrojů, hudební představivost, schopnost udržet skladbu v paměti a představit si její další vývoj. Jako nejpodstatnější činitel v procesu poslechu hudby je uvedeno tzv. strukturování.⁸⁷ Autor dále zdůrazňuje, že poslech musí být spojen i s jinými hudebními aktivitami, aby byl efektivní. Stejně tak důležité je opakování a postupné rozebírání skladby díl po dílu.

Oddíl Hlavní metodické zásady poslechu hudby navazuje na předešlý text, zde jsou ovšem hlavním tématem metodické aspekty poslechu hudby. Autor nejprve doporučuje kritéria, podle kterých by měl učitel skladby k poslechu vybírat. Zastává názor, že všechny složky hudební výchovy by se měly prolínat, ať už jde o složku perceptivní či receptivní, neoddělovat tyto činnosti od sebe. Stejně tak jsou i naukové poznatky nezbytné, ovšem měly by být vykládány opět hlavně v souvislosti se znějící hudbou. Cílem je především živá hudba. Jako příklad vhodné činnosti je uveden zpěv lidové písně a zároveň její poslech v nějakém uměleckém díle, zpěv písně zároveň s pohybovým vyjádřením apod. Následují konkrétnější metodické příklady (např. soutěže v poznávání hlavních motivů skladeb, porovnávat vlastní nahrávku sborové skladby s originální, při učení skladeb ji vnímat také jako poslech, využívat vlastního zpěvu při hledání motivů skladby, třídní koncerty apod.) Nakonec je zdůrazněna i technická vybavenost třídy (klavír, nástroje, gramofon apod.)

Problematika motivace pojednává o tom, jak motivovat při výuce žáky, spadá tak spíše do kategorie pedagogické psychologie. V nižších ročnících je podle autora důležité využívat dětské zvědavosti a touhy po objevování a poznání. V další fázi mohou následovat soutěže, skupinové vyučování, začlenění hudebních aktivit do celkového života třídního kolektivu a nakonec spojovat hudební výchovu co nejvíce s životem, uvědomovat si

⁸⁷ Podle polské badatelky Zofie Lissé. Posлуhač rekonstruuje ve vědomí hudební dílo jako strukturu.

žákovy hudební zájmy. Tento předmět by měl také přinášet především umělecký zážitek. Učitel může žáky motivovat např. úspěchem, volbou poutavého učiva, nechat žákům jistou volnost v dosahování cílů výuky, pouze doporučovat řešení, nenařizovat a především vyvarovat se při motivaci stereotypu a klišé.

Poledňákova poslední kapitola Jazz klíčem k netradičním hudebním oblastem rozebírá, proč je třeba zahrnout do vyučovacího procesu i hudbu z oblasti pop music a jakým způsobem ji využívat. Populární hudba však obsahuje veliké množství žánrů. Nejlepší je tedy podle autora zvolit takový žánr, který by problematiku populární hudby představil v co největší šíři. Takovým žánrem je podle něj jazz. Především proto, že obsahuje nejvíce klíčových prvků populární hudby, je umělecky hodnotný, srozumitelný a v době vydání publikace byl společensky živou hudbou. Při výběru skladeb by se však mělo postupovat opatrně, protože některé, zejména instrumentální jazzové skladby, mohou být až příliš složité. Jazzová hudba byla tedy bližší tehdejší mladé generaci než hudba klasická. Jazz tak mohl pomoci pochopit některé principy z folklórní hudby (např. variační proces a orální tradice), improvizaci či specifickou rytmiku a cítění z exotických hudebních kultur, improvizaci ve starší evropské hudbě, rytmiku 20. stol (např. Bartók či Stravinskij), témbur a aleatoriku experimentální kompozice či témbur a dynamický efekt populární hudby. Učitel by se však neměl omezovat pouze na jazz. I on je součástí většího celku populární hudby.

Celý tento cyklus je určitě velmi přínosným materiálem, jedná o zajímavý projekt. Přednáška Estetická a múzická výchova ve škole řeší téma postavení estetické výchovy (konkrétně hudební výchovy) ve školách, a jak by mohl vypadat proces její výuky, což je podle mého názoru stále aktuální. Zaujala mě například řeč o výzkumu, kde díky intenzivnějšímu hudebnímu rozvoji docházelo ke zlepšení i v jiných předmětech, a důraz, jaký je v této přednášce kladen na tvořivou činnost. Na kapitole Hodnocení a klasifikace v hudební výchově oceňuji především její strukturu, která sestává z jasných otázek a konkrétně formulovaných odpovědí, tedy její praktičnost. Lze zde najít odpovědi na některé časté otázky vztahující se k vyučování hudební výchovy. Zde obsažené informace lze opět využít i dnes a ocení je zejména začínající učitelé, stejně jako Repetitorium poznatků z hudební psychologie, které jasně a přehledně upřesňuje některé základní pojmy z hudební psychologie, které by každý učitel hudební výchovy měl znát. Naopak je tomu u stati Učitel a instituce, která už dnes příliš aktuální není. V době vzniku publikace jistě obsahovala užitečné informace a poskytovala základní orientaci o institucích a organizacích, o které se mohl učitel hudební výchovy opřít. Dnes už však např. okresní

metodik hudební výchovy, krajské pedagogické ústavy ani VÚP neexistují, stejně tak Svaz československých skladatelů. VÚP dnes nahradil Národní ústav pro vzdělávání, ČSSHV byla nahrazena Společností pro hudební výchovu ČR. Dnes už se tedy jedná spíše o historické informace o tom, jak tehdy systém hudebních institucí vypadal. Spolu související přednášky Poslech hudby jako specifická hudební aktivita a Hlavní metodické zásady poslechu hudby naopak poskytují užitečné informace i dnes. Zejména u druhé zmíněné přednášky vnímám jako velmi užitečné informace, které poskytují rady, podle čeho vybírat hudbu k poslechu, jak začlenit poslech do hodiny a jak k němu motivovat. Problematika motivace je potom přínosná právě svým důrazem na motivaci i užitečnými návrhy, které mohou učitelé při vyučování využít. Tato problematika podle mého názoru nikdy neztratí na aktuálnosti. Poslední Poledňákova stať Jazz klíčem k netradičním hudebním oblastem už naopak není aktuální. Autor zde uvádí, že „působení hudby jazzové oblasti je masové a dosud živelné.“⁸⁸ To však, alespoň dnes, už rozhodně neplatí. Poslech jazzové hudby je spíše záležitostí užší skupiny zájemců. Dnešní mladá generace podle mého názoru poslouchá spíše rock a metal a další odvětví tohoto druhu hudby a problematika jazzu je jí hodně vzdálena.

4. 3 Hudebně pedagogické invence

Tato publikace s podtitulem Výbor ze studií a stať k hudební pedagogice a výchově vyšla v roce 2005. Jedná se o soubor celkem čtrnácti Poledňákových studií, které jsou chronologicky seřazené podle data svého vzniku. Stati, jak už vyplývá z podtitulu, se zabývají otázkami z oblasti hudební výchovy a byly samostatně vydány v průběhu let v různých časopisech a sbornících. Autorem doslovu je Jaroslav Herden.⁸⁹

Studie K novému pojetí hudebně výchovné práce na ZDŠ shrnuje v podstatě hlavní myšlenky nového pojetí hudební výchovy, kterému se věnuje publikace Hudba-škola-zítřek. Původně však byly publikovány už v roce 1965 v časopise Hudební rozhledy, v článku Úvahy o minulosti a perspektivách naší hudební pedagogiky.⁹⁰ Názory obsažené

⁸⁸ POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. 40 rozhlasových přednášek o HV, s. 149

⁸⁹ Jaroslav Herden (1931–2010). Hudební pedagog a skladatel, jedna z nejvýraznějších osobností v české hudební pedagogice z konce 20. století, autor mnoha publikací, např. Hudba pro děti (1992), My pozor dáme a posloucháme (1994), My pozor dáme a nejen posloucháme (1997), Hudba jako řeč (1998) apod. (Zdroj: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictory&action=record_detail&id=8715)

⁹⁰ POLEDŇÁK, I. Úvahy o minulosti a perspektivách naší hudební pedagogiky. In: *Hudební rozhledy*, č. 10, 1965, s. 404.

v tomto článku představovaly při tvorbě projektu nového pojetí hudební výchovy první přístup k této problematice.

Článek *Hudební pedagogika a hudební sociologie* byl vydán poprvé v roce 1967 ve sborníku *Otázky hudební sociologie*.⁹¹ Autor se nejprve krátce věnuje hudební pedagogice a její základní struktuře, dále vyjmenovává důvody, proč není hudební pedagogika chápána jako rovnocenná součást systému vědeckých disciplín. Důvod spatřuje především v tom, že se pedagogika jako aplikovaná disciplína ve svém vývoji příliš nezabývala sama sebou, a také v tom, že v sobě shrnuje poznatky z mnoha jiných vědeckých oborů. Hlavním tématem článku je vztah mezi hudební pedagogikou a hudební sociologií, který autor vnímá jako velmi těsný. Vidí zde přímou závislost hudební pedagogiky na vývoji hudební sociologie, neboť pedagogika v sobě obsahuje mnoho sociologických přístupů. Z jiného úhlu pohledu však spatřuje i jistou nadřazenost hudební pedagogiky, neboť její snahou je záměrná změna podmínek a následné pozorování výsledků. Hudební sociologie je spíše statictějšího rázu, sama ovšem může poskytnout hodně zajímavých podnětů. Vyplnění prázdných míst mezi těmito dvěma obory by tedy mohlo být velice prospěšné a autor to vnímá jako důležitý úkol.

Stať K projektu publikace o metodice hudební výchovy na ZDŠ vyšla v roce 1970 ve čtvrtletníku *Akcent*.⁹² Jedná se o popis projektu, který vznikl v druhé polovině šedesátých let ve VÚP pod Poledňákovým vedením. Projekt se zabýval metodikou hudební výchovy a spis měl představovat teoretické východisko pro tvorbu metodických publikací. Tento rozsáhlý dokument ovšem nebyl zpřístupněn veřejnosti. Tvoří ho dvě části, synchronní a diachronní. Článek se nejprve věnuje synchronnímu pohledu. Obsahuje kapitolu *Metodika hudební výchovy jako věda, která se věnuje teoretickému základu stavu pedagogických metodik* a kapitolu *Teorie vyučovacího procesu v socialistické škole se zřetelem k hudební výchově*. Tu tvoří 3 podkapitoly: *Specifičnost vyučovacího procesu v hudební výchově*, *Rozbor struktury daného vyučovacího procesu, jeho základních činitelů i prostředků a jejich zákonitých vztahů* a nakonec *Rozbor průběhu vyučovacího procesu v hudební výchově*. Pohled diachronní se potom snaží o maximální přiblížení pedagogické praxi a tvoří ho dvě kapitoly. Obecnější úvahy (zde jsou rozebírány specifické prvky např.

⁹¹ POLEDŇÁK, I. *Hudební pedagogika a hudební sociologie*. In: KARBUSICKÝ, V., MOKRÝ, L. *Otázky hudební sociologie: Sborník z hudebně sociologického semináře Svazu československých skladatelů 6.–8. dubna 1966*, s. 51–57.

⁹² POLEDŇÁK, I. *K projektu publikace o metodice hudební výchovy na ZDŠ*. In: *Akcent: čtvrtletník pro hudební pedagogiku*, 1970, č. 1, s. 34–42.

konkrétní věkové kategorie dětí, konkrétního předmětu apod. Kapitola Konkrétní výklad ucelených úseků vyučovacího procesu je dále doplněna i příklady z praxe.

Úvodní projev na odborné konferenci ČSSHV byl přednesen na sjezdu ČSSHV v Ostravě, konaném 11. a 12. dubna 1969 a písemně poprvé vyšel v roce 1970 v publikaci *Hudobná výchova 69*.⁹³ Autor se zde nejprve zamýšlí nad smyslem hudby a nad vztahem člověka k hudbě. „Hudba zjišťuje, proměňuje klid v pohyb, činí citlivějším, vnímavějším pro bolest i radost, vytrhává člověka z jeho subjektivity a konfrontuje ho s jinými lidskými bytostmi. Nemá-li však být jen narkotikem, které excituje smysly a představivost, ale naformuje člověka, pak musíme akcentovat srostlost hudby se světem velkých lidských idejí, s myšlenkovými hodnotami, s morálním kontextem. Teprve v této konfrontaci, v takto budovaném kontextu stává se hudba i mocným činitelem výchovy citové a morální i činitelem vzdělání.“⁹⁴ V druhé části projevu pak autor přemýšlí nad postavením hudebního pedagoga a zmiňuje hudební organizace jako ČSSHV či ISME a jejich roli v profesi hudebního pedagoga.

Studie Několik poznámek k hudební pedagogice v zahraničí vyšla poprvé v roce 1980 v časopise *Opus musicum*⁹⁵ a obsahuje vybrané informace o hudební pedagogice ve Spolkové republice Německo. Nejprve se věnuje vysvětlení vybraných termínů, jako je didaktická interpretace nebo polyestetická výchova z publikace *Kritische Stichwörter zum Musikunterricht*, a zmiňuje některá jména, jejichž nositelé se těmito termíny zabývali, jako Karl Heinrich Ehrenforth, Christoph Richter, či Wolfgang Roscher. Větší prostor je věnována termínu hudební socializace. Podle autora jsou socializace a individualizace výrazným rysem posledního vývoje hudební pedagogiky a uvádí některé myšlenky Sigrid Abel-Struthové nebo Alphonse Silbermanna. Následně představuje některé modely studia učitelů hudební výchovy, např. tzv. habsburský model Hermanna Rauhea, který kombinuje studium na vysoké hudební škole a na univerzitě, nebo model, který se objevil v sedmdesátých letech na univerzitě v Brémách-Oldenburgu. Ten se zaměřoval např. na sblížení studia a následné praxe a dělil se do tří fází (seznámení se s formami a funkcemi hudby, prohlubování odborných znalostí a nakonec zaměření se na určitý stupeň školy).

⁹³ POLEDŇÁK, I. Úvodní projev na odborné konferenci ČSSHV. In: Lenh, L., ed. *Hudobná výchova 69. Ročenka Československé společnosti pro hudební výchovu 1969*. Bratislava: Československá společnost pro hudební výchovu, 1970, s. 11–14.

⁹⁴ POLEDŇÁK, I. *Hudebně pedagogické invence: výbor ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově*, s. 36.

⁹⁵ POLEDŇÁK, I. Několik poznámek k hudební pedagogice v zahraničí. In: *Opus musicum*, 1980, č. 8, s. 228–232.

Nakonec autor uvádí několik německých publikací, kde se čtenář může podrobněji seznámit se zmiňovanými přístupy.

Článek *Místo hudby v systému estetické výchovy mládeže* vyšel v roce 1986 v publikaci *Hudební výchova v procesu formování vědomí mládeže socialistické společnosti*.⁹⁶ Nesnaží se obsáhnout celé téma, věnuje se pouze několika problémům, které formuluje do celkem šestnácti bodů. Vysvětluje, co se vlastně skrývá pod pojmem hudební výchova a zaměřuje se i na její vztah k múzickým a další estetickým disciplínám a na její nezastupitelnost v systému estetické výchovy. Dále zmiňuje např. různá hlediska hudebně výchovného procesu (hudební výchova školská a mimoškolská, intencionální a funkcionální, předškolní a školní apod.) a jeho problémy na všeobecně vzdělávacích školách (malá časová dotaze, nízká kvalifikace učitelů, koncepční nejasnost apod.), jeho hlavní články (vztah učitel a žák, osnovy, učebnice, pomůcky apod.), určité tendence (idea nikdy nekončícího hudebně výchovného procesu, hudební výchova jako součást esteticko-výchovného procesu, nikoliv v izolaci, stále čtenější využívání poznatků z hudební psychologie a pedagogiky apod.) a věnuje se i definici estetické výchovy. Zmiňuje také polyestetickou výchovu a pět jejích hlavních aspektů (multimediálnost, interdisciplinárnost, integrace tradic, interkulturálnost a sociálně komunikativní aspekt).

Stať *Smysl a meze uplatnění kreativních přístupů v hudební výchově* byla vydaná v roce 1995 ve sborníku *Kreativita a integrativní hudební pedagogika v evropské hudební výchově*.⁹⁷ Autor se zde zabývá pojmem iniciace do hudby, která má za úkol probudit hudební smysl člověka a následně rozvinout jeho schopnosti. Ptá se např. na otázku, do jaké hudby má tato iniciace vlastně probíhat, neboť objem dnešní hudby je na rozdíl od minulosti mnohonásobně větší. Podle autora je také proces iniciace v dnešní hudbě zcela jiný. V minulosti šlo především o osvojení si přísně daných znalostí a dovedností, které nepřipouštělo nějaké experimentování. Ovšem změnou pohledu na dítě z pouhého objektu výuky na partnerský subjekt a využitím pedagogických a psychologických poznatků došlo ke změně. Objevuje se najednou mnoho nových iniciačních postupů a poskytuje se mnohem větší prostor kreativitě. „Jak už bylo naznačeno, základním principem některých

⁹⁶ POLEDŇÁK, I. *Místo hudby v systému estetické výchovy mládeže*. In: *Hudební výchova v procesu formování vědomí mládeže socialistické společnosti. Materiály z konference o aktuálních otázkách hudební výchovy konané 6.–8. listopadu 1984 v Nitře*. Praha: Česká hudební společnost, 1986, Knižnice České hudební společnosti, s. 27–40.

⁹⁷ POLEDŇÁK, I. *Smysl a meze uplatnění kreativních přístupů v hudební výchově*. In: *Kreativita a integrativní hudební pedagogika v evropské hudební výchově. Sborník referátů přednesených na konferenci k 60. výročí Společnosti pro hudební výchovu konané ve dnech 20.–21. 4. 1994 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Společnost pro hudební výchovu ČHS, 1994, s. 16–22.

těchto nových konceptů je nikoli připravovat hudebníka, ale formovat, rozvíjet člověka, totiž jeho tvořivost, fantazii, emocionalitu i jeho vztah ke světu a k hodnotám, včetně morálních.“⁹⁸ Je zde ovšem také přítomno nebezpečí nepevných základů těchto přístupů. Nakonec je věnován prostor pojmu integrita a integrativní hudební pedagogika, v nichž také autor spatřuje velkou důležitost.

Text K otázkám hudební didaktiky, který se věnuje hudební pedagogice, zazněl 30. 11. 1998 jako referát v mezioborovém semináři pro oborové didaktiky, vedené Jiřím Kotáskem.⁹⁹ Autor nejprve charakterizuje pojem hudební výchova (její definice, procesy, souvislosti s hudební pedagogikou, estetikou a dalšími muzikologickými obory), dále se stejným způsobem věnuje hudební pedagogice. (Zde uvádí a vysvětluje i její jednotlivé části: Obecná teorie disciplíny, srovnávací hudební pedagogika, experimentální hudební pedagogika, obecná hudební didaktika apod.) Nakonec je upřena pozornost i na pojem hudební didaktika. (Zde se mimo jiné zamýšlí nad tím, zda může být hudební didaktika vědní disciplínou a jaká úskalí jsou v jejím oboru přítomna.)

Referát Poslech hudby jako problém estetický, psychologický, pedagogický, zazněl na konferenci konané 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze a byl zveřejněn ve sborníku Poslech hudby.¹⁰⁰ Obsahuje velké množství informací. Velmi stručně řečeno se věnuje především procesu apercpece hudby: např. dvěma hlavními činitelům (představivost a struktura zkušeností jedince), dvěma základním způsobům (pozorovací a vžívací přístup k hudbě), či vnitřním podmínkám jedince (schopnosti, zkušenosti, motivace apod.), následně se zabývá mimohudebními představami a sémiotickým výkladem hudby a klade si několik otázek. Např. je vlastně nutné hudbě rozumět? Neměla by být kladena stejná pozornost i na hudbu současnou (pop, filmová, televizní a taneční hudba apod.)? Dále rozebírá proces recepce hudby: např. recepční mechanismy nebo sociální dimenze recepce hudby. (Zde jsou také uvedena rozlišení recepčních typů podle několika přístupů.) V obou případech se autor snaží o formulování zajímavých otázek a o aplikaci poznatků do pedagogické oblasti, estetické a psychologické

⁹⁸ POLEDŇÁK, I. *Hudebně pedagogické invence: výbor ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově*, s. 56.

⁹⁹ POLEDŇÁK, I. *K otázkám hudební didaktiky*. Referát v mezioborovém semináři pro oborové didaktiky, vedené Jiřím Kotáskem, Univerzita Karlova: Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky, 30. 11. 1998.

¹⁰⁰ POLEDŇÁK, I. Poslech hudby jako problém estetický, psychologický, pedagogický. In: DRÁBEK, V., ed. *Poslech hudby: sborník příspěvků z konference konané ve dnech 27. a 28. dubna 1998 na Pedagogické fakultě UK v Praze*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998, s. 10.–25.

oblasti. Krátce se zabývá i možnostmi působení hudby a zvuků na člověka a naopak i důležitostí ticha. Dále je např. zajímavá myšlenka, podle níž může být pro žáky velkou motivací seznámení se se třemi způsoby strukturování hudby (princip totožnosti, princip rozdílnosti a princip obměny). Díky tomu by mohli nahlédnout do tajemství základní stavby hudby. V závěru referátu formuluje velké množství otázek a přístupů souvisejících s poslechem hudby, které mohou učitele hudební výchovy hodně inspirovat.

Příspěvek Sborový zpěv na počátku nového milénia aneb Sborová hudba - memento a výzva zazněl na IV. Mezinárodní sympoziu o sborovém zpěvu Cantus choralis'99. Autor se zamýšlí nad hlavními rysy sborové vokální hudby: psychologická a sociální funkce (např. myšlenka nadindividuálnosti či hudba jako nositel společného vědomí), či rysy polarit a možného konfliktu menších skupin sboru. Zároveň se věnuje i jejímu využití v průběhu vývoje společnosti (antické drama, náboženské rituály, měšťanské sbory 19. století, zásadní postavení sborové hudby v tehdejších hudebním životě a důvody jejího následného ústupu). Stručně se věnuje vztahu amatérské, poloprofesionální a profesionální sborové tvorby a jejímu vývoji a tendencím. Na rozdíl od sborů, které tvoří dospělí jedinci, zažívá dětský sbor stále velký zájem. S tím se však pojí i mnoho otázek z psychologie a pedagogiky (např. do jaké míry je dětská činnost ve sboru prostředkem, jak sladovat přirozené hudební prostředí dětí apod.) Autor uvádí také několik příkladů k typologii sborů podle jejich zaměření (amatérský – profesionální, sakrální – profánní, lidový – umělý, složený z dospělých členů – dětský sbor, spjaté s divadelním provozem – orientované např. na gregoriácký chorál apod.) Větší pozornost je pak věnována sborové nonartificiální hudbě (stručný vývoj a hlavní představitelé). Na konci příspěvku zmiňuje několik výhledů do budoucnosti týkající se sborové hudby. Nedomnívá se například, že provozování sborové hudby začne vymírat, naopak předpokládá vývoj nových možností především v souvislosti s fúzí artificiální a nonartificiální hudby, nové spojení lidského hlasu a techniky apod.

Referát Klíčový problém hudební pedagogiky: Svár koncepce a praxe. Na pozadí modelového příkladu: Návrh koncepce hudební výchovy pro gymnázia z roku 1960 a realita přednesl I. Poledňák na vědecko-pedagogické konferenci v Nitře, která se konala 17.–18. října 2001, a následně byl téhož roku vydán ve sborníku z této konference

Hudobno-pedagogické interpretácie 6.¹⁰¹ Hlavní myšlenkou tohoto příspěvku je poukázat na propast, která je často přítomna mezi pedagogickou praxí a její teorií. Jako modelový příklad je použita koncepce nového pojetí hudební výchovy (viz Hudba-škola-zítřek), konkrétně hudební výchova na gymnáziích. Tato reforma nebyla plně realizována v důsledku nastupující normalizace, jako další překážky však autor viděl i chybějící učební materiály a nepřipravenost učitelů. Z tohoto důvodu se jeho příspěvek dále zaměřuje především na koncepci výuky na pedagogických vysokých školách, které spatřuje jako důležitý článek při řešení problémů hudební výchovy. Upozorňuje např. na potřebu revize studijních plánů (např. více času věnovat praktickým pedagogickým situacím, naopak pro teorii místo přednášek navrhuje vhodná skripta, jejichž znalost by se ověřovala pouze zkouškou apod.) Podle autora je věnováno více pozornosti teorii hudby na úkor studia konkrétních procesů hudebního rozvoje dětí. Stejně tak by měla být pozornost věnována typům hudby obsaženým ve školních osnovách (model klasicko-romantické hudby vnímá jako silně nedostačující), či studiu praktické aplikace svých teorií.

Příspěvek Smysl a možnosti populární hudby ve školské hudební výchově poprvé zazněl na konferenci, která se konala 10.–12. května 1999 na Pedagogické fakultě UK v Praze, a poté vyšel ve sborníku Populární hudba a škola.¹⁰² Autor nejprve zmiňuje několik informací o postavení populární hudby ve škole v minulosti (šedesátá léta) a zdůrazňuje důležitost populární hudby ve školních osnovách. „Cílem školy není odnaučit žáky poslouchat populární hudbu, ale naopak, rozvinout jejich schopnost orientovat se v této oblasti, hodnotit, vybírat si, což koneckonců znamená i neomezovat se jen na tuto oblast.“¹⁰³ Krátce nastiňuje i problematiku termínů artificiální, nonartificiální a populární hudba. Hlavní část referátu je zaměřena právě na možnosti populární hudby ve škole. Věnuje se důvodům začlenění populární hudby do osnov (např. její dominantní postavení na současné hudební scéně), možnostem, které souvisí s využíváním pečlivě vybraných sond do populární hudby (např. seznámení se s velkým množstvím typů této hudby, či

¹⁰¹ POLEDŇÁK, I. Klíčový problém hudební pedagogiky: Svár koncepce a praxe. Na pozadí modelového příkladu: Návrh koncepce hudební výchovy pro gymnázia z roku 1960 a realita In: VEREŠ, J., ed. *Hudobno-pedagogické interpretácie 6: zborník referátov prednesených na vedecko-pedagogickej konferenci „Hudobná pedagogika v kontexte doby“ – Diagnóza stavu a hľadanie východísk*, Nitra, Pedagogická fakulta UKF v Nitre, 2002, s. 38–46.

¹⁰² POLEDŇÁK, I. Smysl a možnosti populární hudby ve školské hudební výchově. In: Poledňák, I., ed. *Populární hudba a škola: sborník příspěvků z konference v Praze 10.-12. května 1999*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, s. 7–15.

¹⁰³ POLEDŇÁK, I. *Hudebně pedagogické invence: výbor ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově*, s. 104.

vysvětlení principu jejich tvorby na příkladech, které mohou být i vhodnými materiály pro sborový zpěv ve třídě a mohou tak pomoci procvičovat hudební schopnosti na skladbách pro děti přístupných.), či možnostem navazovat i na pohybové aktivity nebo na audiovizuální média. Autor zde nastiňuje i poznatky, které by neměly chybět v hudební výchově a k jejichž objasnění může populární hudba pomoci (např. podstata estetické funkce, hudba v podobě umění, mimoumění, neumění, osobnost a tvůrčí proces skladatele a improvizátora, estetično, komično, krásno apod.). Populární hudba může také posloužit k nastínění rizik agresivního zvukového prostředí, které nás často obklopuje. V závěru referátu se autor ptá, jak velký prostor vlastně populární hudbě ve vyučování dát, jaké typy hudby odpovídají světu současných dětí, či jak připravit učitele pro tyto úkoly. (Zařadil by např. do výuky na pedagogických vysokých školách předmět populární hudba, pro učitele z praxe dále neustále aktualizovaná skripta s didakticko-metodickými příklady a vytvoření i audiovizuálních programů.)

Referát K problematice učiva v předmětu hudební výchova zazněl na konferenci, která se konala 21.–22. listopadu 2002 v Olomouci, a následně vyšel ve sborníku *Hudební pedagogika a výchova – Minulost, přítomnost, budoucnost*.¹⁰⁴ Je koncipován do několika bodů. Autor se nejprve zamýšlí nad tím, co to učivo vlastně je a co je pod tímto pojmem chápáno. Upozorňuje na to, že u nás podle jeho názoru neexistuje seriózní teorie hudebně-výchovného učiva. To je podle něj spíše sbírka materiálů ustálených tradic, nikoliv výsledek vědecké práce. Uvádí zde zajímavou myšlenku. Navrhuje projekt, který by vytvořil sérii publikací pro studenty hudby na vysokých školách, který by obsahoval nejen jasné teoretické poučení o důležitých hudebních jevech, ale i audio ukázky na CD, notové materiály a ilustrace. Obsahem by tedy byl soubor materiálů důležitých pro hudební vývoj. Učitel v praxi by vybíral témata podle typu a zaměření školy, ve které vyučuje, student podle své úrovně a potřeb. Jako další bod je uvedeno několik typů hudebně výchovného učiva (např. elementární hudební poznatky, poznatky kulturně historické povahy, poznatky hudebně naukové, či hudební činnosti), autor se také zamýšlí se nad tím, co je lepší – zaměřit se na určité informace (např. umět vyjmenovat části cyklu *Má vlast*) nebo se zaměřit spíše na strukturu a funkce hudby (např. uvědomovat si podstatu jednotlivých vývojových fází hudební kultury). Dále vyjadřuje obavu, že hudební výchova

¹⁰⁴ POLEDŇÁK, I. K problematice učiva v předmětu hudební výchova. In: TESARĚ, S., STEINMETZ K., ed. *Hudební pedagogika a výchova - minulost, přítomnost, budoucnost: sborník referátů z konference konané v Olomouci ve dnech 21.–22. listopadu 2002*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004, s. 102–107.

před strachem z toho, aby se z ní nestal pouze naukový předmět, často opomíjí základní hudební terminologii a hudebně kulturní přehled a uvažuje nad tím, do jaké míry dokáže dítě škola připravit na kontakt s hudbou 20. století. V závěru referátu opět upozorňuje na potřebu teorie učiva, která by ovlivňovala celý proces vyučování hudbě.

Poslední článek publikace K hudbě v procesu komunikace a k polyestetickému potenciálu hudby se skládá ze tří původně samostatných referátů, které byly předneseny na seminářích v rámci výzkumného projektu Multidisciplinární komunikace jako edukační princip humanitních věd a umění, který byl řešen na Pedagogické fakultě UK v Praze. Dělí se tedy na tři části.

První část řeší, co to je hudební komunikace a jaké jsou její hlavní rysy. Krátce nastiňuje i otázky, se kterými oblastmi komunikace je hudba spjata. Je to především komunikace na úrovni emocí, ovšem při zapojení metakomunikačních vazeb komunikuje i významy z oblasti rozumové. V tom podle autora také spočívá její velký význam při inteligenčním rozvoji osobnosti. Prostor je dále věnován několika stránkám dětské osobnosti, a tomu, jakým způsobem může hudba k jejich rozvoji přispívat. Konkrétně se jedná o specificky hudební inteligenci, tělově kinestetickou inteligenci, intrapersonální inteligenci, interpersonální inteligenci, prostorovou inteligenci, jazykovou inteligenci a logicko-matematickou inteligenci.

Druhá část článku se nejprve věnuje tomu, jak hudební skladba vzniká a čím je vlastně její obsah určován. Uvádí však, že ve skladbě není obsažen jen význam, ale i fyziologicko-psychologické podněty (proto může být hudba tak emocionálně působivá). Autor se věnuje tedy kompoziční strategii tradiční i nové, které se začaly uplatňovat na základě vzniku nových kompozičních technik, estetických principů, nových nástrojů (např. dodekafonie, serialismus, elektronická hudba apod.) Dále porovnává umělé a nonumělé hudbu z hlediska využívání samotného působení zvuku (tzv. prezentační efekt) a z hlediska srozumitelnosti jejich sémantických prvků. Hlavním tématem druhé části je však sémantizace hudby a její dešifrování. Jsou zde uvedeny příklady tzv. vnitrohudebních souvislostí, které mohou najít využití v pedagogické praxi, a vysvětluje, v čem spočívají. Prostor je zde věnován pojmům kontrafaktura, transkripce, parafráze, fantazie, stylizace, názvuky a reminiscence, stylizace, variace, hudební citát, kontrast, práce s příznačnými motivy, hudební symbol a zvukomalba. „Chtěli bychom ovšem varovat před tím, [...] aby se úsilí o porozumění hudbě chápalo jen jako nějaký hon za poznáváním dílčích významů zprostředkovaných hudbou. Hudební obsah je totiž něčím mnohem víc: je hlubinnou

rovinou integrovaných dílčích významů a významů vyrůstajících z toho, že hudbu koneckonců chápeme a prožíváme jako 'obraz' strukturnosti a procesuality světa (a hlavně lidského osudu a nitra), k čemuž ještě přistupuje zmiňovaný již prezentační efekt hudebního zvuku.¹⁰⁵

Hlavní myšlenkou třetí části je vztah hudby a slova. Z důvodu značného rozsahu této problematiky autor vybírá jen několik příkladů, a to takových, které mohou poskytnout podněty do pedagogické praxe. Zmiňuje několik symbióz, přičemž u každé uvádí i pedagogické typy do praxe. Např. zpěv zhudebněného slova. Slovo a text zde tvoří jednotu, při odříznutí jedné nebo druhé složky by došlo ke změně sémantiky. Jako typ do praxe je zde doporučeno právě sledování tohoto jevu na příkladech. Dále se věnuje vícehlasé vokální hudbě, vokálně instrumentálnímu projevu nebo Sprechgesangu.¹⁰⁶ Autor se také věnuje vztahu hudby a básnictví, který podle něj patří mezi nejběžnější případy. Spojení hudby a slova může sledovat i cíle jako podtrhnutí účinku slova v promluvě (jsou tedy spojení významem). Slovo a hudba se dotýkají i z hlediska zvukové výstavby (např. vliv jednotlivých cizích jazyků na hudbu, resp. charakter hudby, kterou daná společnost vytvořila) a podle autora mají i mnoho společných rysů a vazeb (např. principy opakování a kontrastu, jejich fyziologicko-psychologické působení, přítomnost rytmičnosti a melodičnosti i v promluvě, či přítomnost mimohudebního obsahu v instrumentální hudbě apod.) Do tématu vztahu hudby a slova patří také komunikace o hudbě. Velmi důležitá schopnost hovořit o hudebním díle je však podle autora málo rozvíjena. Studenti při hodinách hudební výchovy nejsou často schopni charakterizovat složky hudebního díla. Důležité je umět vyjádřit své dojmy a skladbu rozebrat, či pochopit vztah mezi umělcovým dílem a jeho životem.

Všechny texty obsažené v knize *Hudebně pedagogické invence* obsahují mnoho zajímavých a podnětných myšlenek, které ihned donutí k zamyšlení nad danou problematikou. Všechny texty jsou aktuální dodnes, to platí i o statích se starším datem vydání. Poskytují tak mnoho inspirace do vyučovacího procesu. J. Herden v doslovu hodnotí tuto publikaci takto: „Ivan Poledňák procházel jako veřejný činitel i soukromý majitel licence na hodnocení všeho, co souviselo se školou, co ji formulovalo – tedy jí sloužilo i škodilo. Tu licenci si vysloužil neskonalým úsilím i poctivostí svých

¹⁰⁵ POLEDŇÁK, I. *Hudebně pedagogické invence: výběr ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově*, s. 140.

¹⁰⁶ Jedná se o specialitu především expresionistické hudby. Jde o druh deklamačního zpěvu, kde dochází ke zvýraznění hudební složky v recitaci.

každodenních soudů. Pak jsem si uvědomil, že autor v předmluvě konstatuje: 'Jestli předkládané studie a stati něčím jsou, tak nikoli systémem, ale (doufám aspoň!) souborem nápadů, podnětů pro invenční, tj. tvořivé přístupy v hudební pedagogice.' Přílišná skromnost. Podle mého názoru nejde o 'aspoň soubor', ale o archiv utříděných nápadů, které svou životností i moudrostí mohou podbarvit šed' všedního učitelského života asi tak, jako umělecká próza může strhnout víc než učený traktát."¹⁰⁷ Velmi podnětný je podle mého názoru referát Několik poznámek k hudební pedagogice v zahraničí, kde mě zaujaly především uvedené inspirativní přístupy k hudební pedagogice ze zahraničí, např. tzv. Habsburský model H. Rauhea. Dále stať K problematice učiva v předmětu hudební výchova, která obsahuje např. zajímavý návrh projektu, v rámci kterého by byla vytvořena série publikací, která by obsahovala jakýsi soubor důležitých materiálů, důležitých pro hudební rozvoj osobnosti. Potom článek Poslech hudby jako problém estetický, psychologický, pedagogický, který obsahuje podnětné myšlenky k problematice poslechu hudby a podle mého názoru důkladně rozebírá, jak s touto složkou v hodině pracovat a v čem spočívá její důležitost. Studie K hudbě v procesu komunikace a k polyestetickému potenciálu hudby, kde je mnoho užitečných informací z několika oblastí. Upoutaly mě např. informace z první části, vztahující se k hudbě jako komunikaci. Stejně tak článek Smysl a možnosti populární hudby ve školské hudební výchově, zabývající se možnostmi zapojení populární hudby ve škole nebo referát Smysl a meze uplatnění kreativních přístupů v hudební výchově, poskytující oporu v orientaci v oblasti iniciace do hudby a možné využití i kreativních přístupů, také zdůrazňující důležitost integrity jednotlivých složek hudebně výchovného procesu. V publikaci se nacházejí dva články zamýšlející se nad oblastí vztahu hudby (hudební výchovy) a společnosti. Sem lze zařadit Studii Místo hudby v systému estetické výchovy mládeže nebo Úvodní projev na odborné konferenci ČSSHV. Zde se ovšem nachází dnes již neaktuální informace o ČSSHV. Jako další typ jsou v publikaci texty, snažící se především shrnout důležité informace. Mezi takové články lze zařadit stať K projektu publikace o metodice hudební výchovy na ZDŠ, referující o bohužel již nedostupném projektu. Jsou zde tedy alespoň shrnuty hlavní myšlenky. Dále Hudební pedagogika a hudební sociologie, zahrnující data z hudební pedagogiky a sociologie, upozorňující na souvislosti mezi nimi a na prázdná místa, která by měla být v budoucnosti vyplněna. Dále referát K otázkám hudební didaktiky, který

¹⁰⁷ POLEDŇÁK, I. *Hudebně pedagogické invence: výběr ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově*, s. 155.

obsahuje přehledné a jasné základní charakteristiky termínů hudební výchova, hudební pedagogika a hudební kritika nebo stať Sborový zpěv na počátku nového milénia aneb Sborová hudba - memento a výzva, zahrnující mnoho poznatků z historie sborové tvorby.

4. 4 ABC učitele hudební výchovy

Tato publikace vyšla v roce 1968 a jejími editory byli I. Poledňák a J. Budík. Kromě nich se svými studii přispěli i další autoři, např. J. Vrchotová-Pátová, H. Karásková, E. Žižková, I. Medek a další. Publikace vyšla jako součást volné řady hudebně pedagogických prací ABC, do které patří např. DALŠÍ Poledňákův spis ABC: Stručný slovník hudební psychologie¹⁰⁸ a dále práce ABC hudební nauky,¹⁰⁹ ABC hudebních forem,¹¹⁰ ABC akustiky pro hudební praxi,¹¹¹ ABC začínajícího sbormistra,¹¹² ABC diskofila,¹¹³ nebo ABC hudebních slohů.¹¹⁴

Všechny tyto publikace poprvé vyšly v nakladatelství Praha: Supraphon. Publikace ABC učitele hudební výchovy je soubor studií, které se snaží poskytnout učitelům hudební výchovy informace, které by mohli využít v hodinách. Autoři chtěli tedy vydat publikaci, „jež by shrnula určité základní materiály a informace, umožnila pracovat s pomůckami, jež mnozí dosud ke své škodě neznají, zapojit se do spolupráce, po níž řada pedagogů zatím jenom touží, atd. [...] nešlo nám tedy [...] o nějakou metodiku nebo metodickou příručku, ale o svod informací - odkaz na publikace, pomůcky, instituce.“¹¹⁵

Poledňák je autorem tří studií s názvem Informace o činnosti VÚP a KPÚ, Problémy organizace: ISME a ČSSHV a K otázce stavu předmětu a pojetí práce. Spolu s J. Budíkem dále napsal stať Hodnocení a klasifikace.

Článek Informace o činnosti VÚP a KPÚ uvádí, co to je vlastně Výzkumný ústav pedagogický (VÚP), jak je členěn a čím se zabývá. Podrobněji se věnuje oddělení hudební výchovy a jmenuje některé jeho projekty. Následně je prostor věnován jednotlivým Krajským pedagogickým ústavům (KPÚ) a zprávám o jejich činnosti.

¹⁰⁸ POLEDŇÁK, I. *ABC: Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Supraphon, 1984.

¹⁰⁹ ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. Praha: Supraphon, 1976.

¹¹⁰ ZENKL, L. *ABC hudebních forem*. Praha: Supraphon, 1984.

¹¹¹ JANOUŠEK, I. *ABC akustiky pro hudební praxi*. Praha: Supraphon, 1979.

¹¹² STAŠEK, Č. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981.

¹¹³ MACEK, J. *ABC diskofila: [sborník]*. Praha: Supraphon, 1976.

¹¹⁴ KOUBA, J. *ABC hudebních slohů: od raného středověku k J. S. Bachovi*. Praha: Supraphon, 1982.

¹¹⁵ POLEDŇÁK, I., BUDÍK J. *Abc učitele hudební výchovy: (Materiály a informace)*, s. 5

Ve stati Problémy organizace: ISME a ČSSHV autor představuje organizaci International Society for Music Education (ISME) a jak vznikla, dále její hlavní činnost a také několik poznatků získaných při účasti na konferencích této organizace. Následně se stejným způsobem věnuje Československé společnosti pro hudební výchovu (ČSSHV) a uvádí několik jejích hlavních úkolů.

Článek K otázce stavu předmětu a pojetí práce představuje nové zpracování stati K novému pojetí hudebně výchovné práce na ZDŠ, která vyšla v roce 1966 v časopise Hudební věda. Byla též otištěna v publikaci Hudebně pedagogické invence, která byla předmětem předchozí kapitoly.

V příspěvku Hodnocení a klasifikace se autoři I. Poledňák a J. Budík nejprve věnují vysvětlení termínů hodnocení a klasifikace. Hlavním tématem článku je potom vztah mezi hodnocením (a následnou klasifikací) a hudební výchovou. Autoři upozorňují na nedostatky při hodnocení v hodinách hudební výchovy, které se projevují např. v hodnocení pouze pěveckých dovedností nebo znalostí z hudební nauky bez další vazby na hudební činnosti apod. Podle autorů by se měl hodnotit především vztah žáka k hudbě a jeho estetické chápání a prožívání hudby, výsledná známka z předmětu by měla zrcadlit úroveň hudebního rozvoje, kterého žák dosáhl. Důležité je také přihlížet k osobnosti žáka a umožnit mu uplatnit silné stránky jeho hudebnosti, základ pro hodnocení pak tvoří osnovy. Prostor je věnován i výukovým metodám, které by měly pouze naznačovat správný postup řešení problému a zapojit tak žáky do výuky při hledání jeho řešení. K prověření vědomostí je potom navrhováno např. prověřování v malé skupině, kdy žáci řeší problém společně na základě diskuze. Odpadá tak psychický tlak ze zkoušení, žák se necítí sám a zapojuje se do diskuze podle svých možností. Autoři zdůrazňují také spojitost mezi zájmem žáků a jejich prací, která působí oboustranně. (Zájem ovlivňuje práci žáka, jeho zájem je naopak ovlivněn jeho hudební vyspělostí) K probuzení zájmu je tedy důležité dovést žáka na potřebnou hudební úroveň. Na závěr článku jsou uvedeny podmínky, za kterých by měly být udělovány jednotlivé známky.

Co se týče aktuálnosti zmíněných příspěvků, z hlediska praktického využití jsou dnes už spíše zastaralé. Mohou však posloužit jako zdroj informací o tehdejší struktuře hudebních institucí. To se týká především stati Informace o činnosti VÚP a KPÚ a stati Problémy organizace: ISME a ČSSHV, kde ze zmíněných organizací existuje dnes už pouze ISME. VÚP a KPÚ zcela zanikly, ČSSHV byla nahrazena Společností pro hudební výchovu ČR. Článek K otázce stavu předmětu a pojetí práce se vztahuje k novému pojetí hudební

výchovy a v něm obsažené myšlenky byly již zmíněny v předchozí kapitole v souvislosti s článkem K novému pojetí hudebně výchovné práce na ZDŠ. Výše zmíněné se netýká pouze studie Hodnocení a klasifikace, jejíž myšlenky lze použít jako inspiraci i dnes.

4. 5 Poslech hudby. Průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu

Jedná se o několik doprovodných publikací k poslechovým skladbám na gramofonových deskách využívaných při hudební výchově na základní škole. V průběhu let vyšlo několik variant a doplňků. První publikace vyšla v roce 1960 a obsahovala údaje o skladbách pro první až pátý ročník.¹¹⁶ Skladby na deskách vybral kolektiv pracovníků VÚP a průvodní text napsali Ivan Poledňák, Hana Havlasová a Libor Melkus. Cílem textů bylo poskytnout informace učitelům pracujícím s řadou gramofonových desek. Nejednalo se však o metodickou příručku, pouze o soubor informací.

Text je členěn do několika částí. První kapitola obsahuje obecné informace a pokyny týkající se poslechu hudby v 1.–5. ročníku (např. jaké jsou jeho funkce a cíle ve vzdělávacím procesu). Následuje pět kapitol, které jsou rozdělené podle jednotlivých ročníků. Na začátku každého ročníku jsou nejprve představeny požadavky osnov. Následuje uvedení názvu skladby a krátké povídání o skladateli a interpretech. V případě, že je přítomna i vokální složka, je zapsán i její text. Nakonec je uvedena i stručná charakteristika skladby. Do prvního ročníku jsou zařazeny především jednoduché lidové písně. (např. písničky Kočka leze dírou, Pec nám spadla, Tluče bubeníček, Okolo Třeboně, Muzikanti, co děláte apod.) Ve druhém ročníku jsou už přítomny kromě těchto písní i menší instrumentální skladbičky (např. R. Schumann: Dítě usíná - Dětské scény, či J. Srnka: Podzim, Zima, Jaro, Léto - Dětský rok apod.) Text ke třetímu ročníku už obsahuje větší počet instrumentální hudby. (např. B. Smetana: Valík č. 1, Luisina polka, Pochod komediantů, F. Zita: Fanfárový pochod, A. Dvořák: Humoreska, N. A. R. Korsakov: Let čmeláka apod.) Ve stejném duchu se nese i ročník čtvrtý a pátý. Závěrečná část publikace obsahuje technické informace o gramofonu. V roce 1963 byly k tomuto souboru gramofonových nahrávek vydány ještě doplňky, které rozšiřovaly původní kapitoly o další skladby. Důvodem vzniku těchto doplňků bylo podle autorů to, že se počet vhodných skladeb k poslechu zvýšil a původní desky nemohly obsáhnout dostatek skladeb k výběru.

116 POLEDŇÁK, I., MELKUS, L., HLAVSOVÁ, H. *Poslech hudby: Průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu v 1.-5. roč. zákl. devítileté školy.*

Součástí tohoto cyklu nahrávek a doprovodných publikací jsou dále vydání pro 6.–8. ročník, které vyšlo v roce 1961 a které se zaměřovalo už na složitější hudební skladby jako např. kantáta, melodram, opera, symfonická báseň apod. Jeho podoba se jinak shodovala s výše uvedenou. Dále v roce 1964 to byl 6.–7. ročník, v téže roce vyšly i doplňky a nakonec následovaly vydání i pro 9. ročník. Další doplňky vyšly pro 6.–7. ročník v roce 1964 a pro 8.–9. ročník v roce 1965. Během let se jednotlivá vydání dále upravovala a znovu vycházela.

Podle mého názoru se jedná o užitečný projekt. Poslechové skladby pro jednotlivé ročníky jsou sestaveny tak, aby pokud možno co nejvíce odpovídaly průměrnému stupni hudebního vývoje dítěte, tedy pozvolná cesta od jednoduchých lidových písniček ke složitějším skladbám klasické hudby. Je zde kladen velký důraz především na českou tvorbu, které je věnováno nejvíce prostoru. Zahraniční tvorba je zastoupena spíše okrajově, což však nevidím jako příliš výhodné. Zvláště ve vyšších ročnících by podle mého názoru mělo být zastoupení zahraniční hudby větší. Je zde také cítit vliv doby, ve které publikace vznikla. Skladby zahraničních autorů jsou orientovány především na oblast ruské či slovenské hudby a zcela vynechány jsou skladby z tzv. západních, především anglicky mluvících zemí. Až později v doplňcích je poskytnut prostor italské opeře či barokním a klasicistním německým autorům (Bach, Mozart, Beethoven). Stejně tak nechybí připomenutí výchovného úkolu hudební výchovy z hlediska vztahu k socialistické společnosti a ideám komunismu nebo např. Píseň míru (A. Fried), spadající do oblasti budovatelské či pionýrské písně (v publikaci pro 1.–5. ročník).

4. 6 Hudební výchova 8

Učebnice hudební výchovy pro osmý ročník základní školy poprvé vyšla v roce 1994, podruhé roku 1997. Na učebnici se podíleli celkem tři autoři. Ivan Poledňák (1. část), Jaroslav Mihule (2. část) a Petr Mašlaň (pedagogická spolupráce). Kniha má dvě části. První nese název Pestrá paleta populární hudby, jejímž autorem je Ivan Poledňák. Autorem druhé části s názvem Hudba minulosti a dnešek, která obsahuje základní informace o klasické hudbě renesance, baroka, klasicismu, romantismu a 20. století, je Jaroslav Mihule.

Pestrá paleta populární hudby. Jak už plyne z názvu, autor se zde zabývá soudobou populární hudbou. Na úvod nejprve popíše několik druhů hudby (vážná, filmová, televizní, reklamní, populární, hudba při slavnostních obřadech a slavnostech, hudba k práci, taneční, hudba jako lék), poté se zaměří na prezentaci populární hudby. Velmi srozumitelně

vysvětluje, co to vlastně populární hudba je, jaké má rysy, jaké jsou její druhy a její vztah k hudbě klasické. Pro doplnění připojuje několik notových ukázek. (konkrétně několik písni autorské trojice Voskovec, Werich, Ježek.) V dalších kapitolách se zabývá zrozením jazzu a afroamerické hudby a uvádí některé jejich druhy (např. pracovní písně, hollery, spirituály a blues). Opět jsou uvedeny notové ukázky, tentokrát spirituály amerických černochů. Následně se věnuje ve stručnosti dějinám jazzu. V knize nechybí ani kapitola o rocku, jeho historii a hlavních rysech, což je opět doplněno notovými úryvky. (např. písně od E. Presleyho, P. Jandy, či dvojice J. Lenon - P. McCartney). Zde se také podrobněji věnuje rozdílům mezi vážnou a populární hudbou. Nezapomíná ani na charakterizaci folku a písničkářů, kterou doplňuje notovými ukázkami hudby z repertoáru B. Dylana, K. Kryla či P. Brabce. Závěrečná kapitola pojednává o divadle a filmu. Autor uvádí jednotlivé druhy hudebního divadla, detailněji představí např. operetu, muzikál, kabaret i šanzon. (Doplněno několika písněmi dvojice J. Šlitr - J. Suchý, ukázkou z muzikálu West Side Story či kankánem z Offenbachovy operety Orfeus v podsvětí.)

Tato kniha již nevynechává žádnou problematiku populární hudby, kterou nebylo možné do školních učebnic za minulého režimu uvádět. Jedná se hlavně o zahraniční hudební tvorbu, zejména americkou, které nebylo možno se dříve příliš věnovat. Jsou uváděna jména jako E. Presley, J. Lennon, B. Dylan i s notovými ukázkami některých jejich skladeb. Dále v kapitole Folklor – folk je věnován prostor i písničkářům (např. K. Kryl) a uvedené jsou i notové materiály písniček Bratříčku, zavírej vrátka (Karel Kryl) nebo Modlitba pro Martu (Jindřich Brabec, Petr Rada), které by se dříve nemohly ve školních učebnicích objevit.

Při seznámení se s touto publikací jsem si uvědomila, že jsem se s ní setkala už na základní škole. Bohužel úroveň hudební výchovy na mé škole nebyla příliš vysoká, v důsledku toho jsme s knihou ani jednou za celý rok nepracovali. Podle mého názoru je ovšem velmi dobře zpracovaná. Je přehledná, dobře se v ní orientuje a je psaná čtivým jazykem. Zbytečně nezahlcuje detailními podrobnostmi a zajímavý obsah je doplněn notovými ukázkami. Na konci knihy je i uveden seznam skladeb k poslechu. Ke knize šlo tedy patrně využít i souboru gramofonových desek, o kterých se text několikrát zmiňuje. Tento soubor však není v knize více konkretizován.

Ivan Poledňák byl velkým zastáncem populární hudby, především jazzu v hudební výchově na školách. Věnoval se jí v množství publikací, byl také jejím popularizátorem.

Zastával názor, že i tato hudba patří do školních osnov, neboť i ona může mít uměleckou hodnotu.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo představit Ivana Poledňáka jako pedagogickou osobnost.

Nejprve jsem se tedy stručně zabývala jeho životopisem. Následně je věnován prostor hudebně pedagogickým organizacím, ve kterých I. Poledňák působil. Pátrání po těchto informacích bylo náročné a nebylo možné vytvořit příliš detailní popis Poledňákových aktivit. Důvodem je především to, že dnes již nebylo možné tyto organizace kontaktovat, např. z důvodu jejich zániku. Jejich materiály už tak dnes nejsou přístupné. Tento problém se týká především ČSSHV, kde se mi nepodařilo vypátrat, čím přesně se v této organizaci Poledňák zabýval, ani kdy z ní odešel. Týká se to i Poledňákovy působení v České hudební radě nebo v Akreditační komisi vlády ČR, ke kterým jsem podrobnější informace bohužel nenalezla.

V další kapitole jsem se zabývala Poledňákovým pedagogickým působením na vysokých školách v ČR. Podrobněji se mi podařilo popsat především Poledňákovu činnost na Univerzitě Palackého v Olomouci na Filozofické fakultě. Katedry a archivy dalších uvedených vysokých škol bohužel už podrobnější informace nemají, obsahují pouze základní data.

Centrum mé práce je obsaženo v poslední kapitole, v níž jsem rozebrala několik vybraných Poledňákových publikací, vztahující se k hudební pedagogice. Stranou však zůstalo množství studií, článků a dalších textů z mnoha časopisů a sborníků, které vzhledem k rozsahu práce nebylo možno uvést.

I. Poledňák se kromě hudební pedagogiky zabýval mnoha dalšími hudebními oblastmi, např. hudební psychologií, hudební sémiotikou, problematikou jazzu a populární hudby a dalšími, které jsou zmíněny již v úvodu. Jako téma pro další práci by potom mohlo být zajímavé zaměřit se na Poledňákovu činnost právě z těchto dalších oborů hudební vědy.

Zdroje

Prameny:

POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *Hudba-škola-zítřek: Projekt modernizace pojetí a osnov hudební výchovy na ZDŠ*, Praha: Supraphon, 1969.

POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. *40 rozhlasových přednášek o HV*. Praha: Česká společnost pro hudební výchovu, 1970.

POLEDŇÁK, Ivan. *Hudebně pedagogické invence: výběr ze studií a statí k hudební pedagogice a výchově*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-229-6.

POLEDŇÁK, I., BUDÍK, J. a kol. *ABC učitele hudební výchovy: (Materiály a informace.)* Praha: Panton, 1968.

POLEDŇÁK, I., HLAVSOVÁ, H., MELKUS, L. *Poslech hudby: průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu v 1.-5. ročníku základní devítileté školy*. Loděnice: Gramofonové závody, 1960.

PILKOVÁ, Z., POLEDŇÁK, I., PILKA, J. *Poslech hudby: Průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu v 6.-8. roč. zákl. devítileté školy*. Praha: SHV, 1961.

POLEDŇÁK, I. *Poslech hudby: průvodní text ke gramofonové desce pro hudební výchovu v 9. ročníku základní devítileté školy*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963.

POLEDŇÁK, I. *Poslech hudby: Průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu v 1.-5. roč. zákl. devítileté školy (doplňky k zákl. řadě z r. 1961/2)*. Praha: SHV, 1963.

BUDÍK, J., POLEDŇÁK, I. *Poslech hudby: průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu v 6. a 7. ročníku základní devítileté školy: doplňky k základní řadě gramofonových desek pro ZDŠ z roku 1961-62*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1964.

BUDÍK, J., POLEDŇÁK, I. *Poslech hudby: průvodní text ke gramofonovým deskám pro hudební výchovu v 8. a 9. ročníku základní devítileté školy: doplňky k základní řadě z roku 1961-63*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965.

MAŠLAŇ, P., POLEDŇÁK, I., MIHULE, J. *Hudební výchova. 8, Pro osmý ročník základní (občanské) školy*. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-172-5.

Literatura:

POLEDŇÁKOVÁ, M. *S kým mě bavil svět*. Praha: Ikar, 2013. ISBN 978-80-249-2306-2.

KOTEK, J., FUKAČ J. K jubileu Ivana Poledňáka: (nar. 31. 12. 1931). *Hudební věda*, 1997, roč. 34, č. 1, s. 3–8.

PEČMAN, Rudolf. *Člověk čistého srdce: Gracian Černušák včera a dnes*. Praha: KLP, 2007. ISBN 978-80-86791-53-1.

TESAŘ, S. Ivan Poledňák a hudební pedagogika – poznámky k problematice invenčnosti, iniciativnosti a provokativnosti ve vědecké práci. In: Bělohlávková, P., Pecháček, S. *Kontexty hudební pedagogiky I: sborník příspěvků z konference konané 6.-7. dubna 2006 v Brandýse nad Labem - Staré Boleslavi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-354-2, s. 36–41.

POLEDŇÁK, S. Smysl a možnosti populární hudby ve školské hudební výchově. In: Poledňák, I. *Populární hudba a škola: sborník příspěvků z konference v Praze 10.-12. května 1999*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-7290-013-7, s. 7–15.

POLEDŇÁK, I. K projektu publikace o metodice hudební výchovy. In: *Akcent: čtvrtletník pro hudební pedagogiku*, 1970, č. 1, s. 34–41.

Vičar, J. Ivan Poledňák jako olomoucká hudební osobnost. In: *Musicologica Olomucensia IX. In honorem Ivan Poledňák*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2007, s. 37–41. ISBN 978-80-244-1716-5.

Archiv Univerzity Karlovy, aspirantský spis Ivana Poledňáka, i.č. 422.

Rozhovor a emailová komunikace:

Rozhovor s paní Stanislavou Poledňákovou (v Praze, 6. 12. 2016).

Emailová korespondence s PhDr. Petrem Macekem, Ph.D. (6. 2. 2017).

Emailová korespondence s prof. PhDr. Janem Vičarem, CSc. (15. 2. 2017).

Emailová korespondence s PhDr. Leonou Stříteskou, Ph.D. (6. 3. 2017).

Emailová korespondence s Mgr. et Mgr. Martinou Spiritovou (2. 3. 2017).

Emailová korespondence s personálním oddělením PedF UK.

Internetové zdroje:

BEK M., MACEK P., STEINMETZ, K. Poledňák, Ivan. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=662.

VIČAR, J. Za profesorem Ivanem Poledňákem. In: *Harmonie online* [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/za-profesorem-ivanem-polednakem.html>.

Výzkumný ústav pedagogický v Praze (VÚP). In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 8. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vse-o-nuv/vyzkumny-ustav-pedagogicky-vup-1>.

Česká hudební společnost. In: *Informační portál o uměleckém vzdělávání* [online]. [cit. 10. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.eurohudebka.cz/chs.html>.

PRCHAL, J. 80 let Společnosti pro hudební výchovu a reflexe současného stavu hudebního vzdělávání u nás. In: *Česká hudební rada* [online]. [cit. 10. 11. 2016]. Dostupné z: http://chr.nipax.cz/download/Studie_Prchal.pdf.

Dizertační práce. In: *Katedra muzikologie Filozofické fakulty UP v Olomouci*. [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.muzikologie.upol.cz/cs/studium/kvalifikacni_prace/dizertacni_prace.html.

Diplomové 2005 a starší. In: *Katedra muzikologie Filozofické fakulty UP v Olomouci* [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.muzikologie.upol.cz/cs/studium/kvalifikacni_prace/diplomove_2005_a_starsi.html.

Bakalářské 2005 a starší. In: *Katedra muzikologie Filozofické fakulty UP v Olomouci* [online]. [cit. 3. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.muzikologie.upol.cz/cs/studium/kvalifikacni_prace/bakalarske_2005_a_starsi.html.

MACEK, P., POLEDŇÁK, I. Fukač, Jiří. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: Zdroj: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=5234

POLEDŇÁK, I. Herden, Jaroslav. In: *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. [cit. 20. 11. 2016]. Dostupné z: Zdroj: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=8715

Přílohy

Č. 1 prof. PhDr. Ivan Poledňák, DrSc.

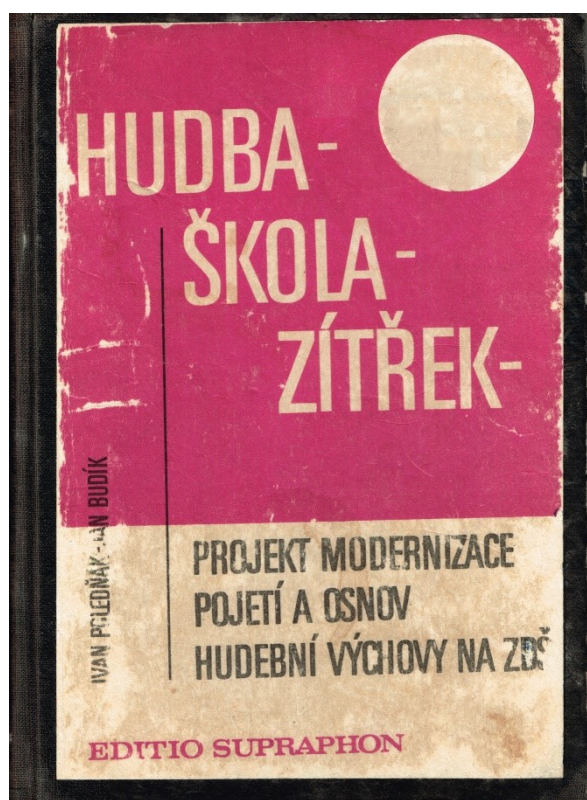
Č. 2 prof. PhDr. Ivan Poledňák, DrSc. v mladších letech

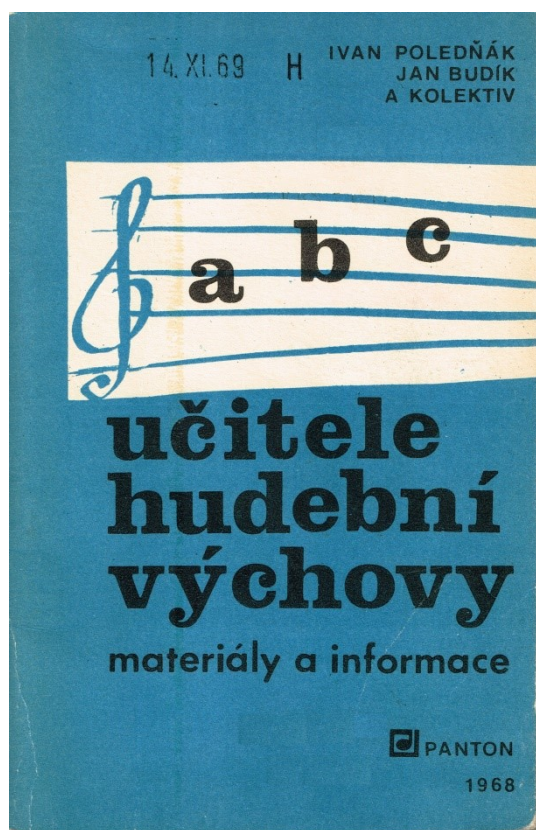
Č. 3 Rodiče Ivana Poledňáka – PhMr. František Poledňák, Melanie Poledňáková

Č. 4 Hudba-škola-zítřek

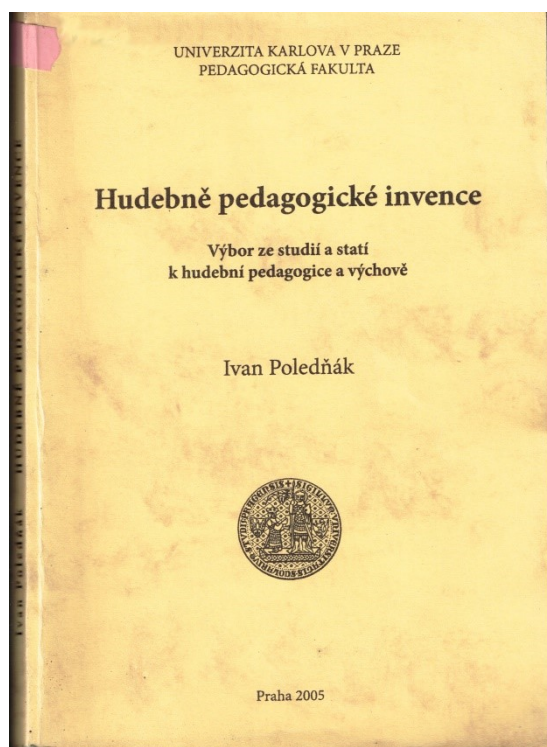
Č. 5 ABC učitele hudební výchovy

Č. 6 40 rozhlasových přednášek o HV

Č. 7 Hudebně pedagogické invence

Č. 8 Hudební výchova

